

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ

Διπλωματική Εργασία

ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΕΣΑ ΚΑΙ
ΔΙΕΘΝΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ 32 ΚΑΙ 39

της

ΓΚΑΤΖΟΥΛΗ ΣΤΕΛΛΑ

Επιβλέπων Καθηγητής: Χρήστος Νεγκάκης

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος στη

Λογιστική και Χρηματοοικονομική

Νοέμβριος 2015

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με την ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας αισθάνομαι την ανάγκη να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στους ανθρώπους που καθένας με τον δικό του τρόπο βοήθησαν καθοριστικά.

Πρώτα από όλους, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου, τους ανθρώπους που μου στάθηκαν σιωπηλοί αρωγοί σε κάθε μου απόφαση, χαρά ή απογοήτευση και έκαναν ότι ήταν δυνατό ώστε να φτάσω εδώ που είμαι σήμερα. Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω τους Καθηγητές μου, του τμήματος Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής του Πανεπιστημίου Μακεδονίας που προσπάθησαν να μου μεταδώσουν τόσο τη γνώση τους όσο και το πνεύμα τους για συνεχή επαγγελματική βελτίωση και εξέλιξη. Εξ'αυτών, ιδιαίτερη αναφορά θα ήθελα να κάνω στον Καθηγητή κ. Χρήστο Νεγκάκη για την πολύτιμη βοήθεια του σε όλη τη διάρκεια εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα μελέτη εξετάζει και αναλύει τις βασικές αρχές και λειτουργία των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων, με έμφαση στο ΔΛΠ 32, το οποίο αφορά στην μεθοδολογία γνωστοποίησης και παρουσίασης των χρηματοοικονομικών μέσων και στο ΔΛΠ 39, που αφορά στην μεθοδολογία καταχώρησης και αποτίμησης των χρηματοοικονομικών μέσων.

Τα χρηματοοικονομικά μέσα έχουν σημαντική βαρύτητα στο σύγχρονο επιχειρηματικό περιβάλλον, ως εκ τούτου η εμπειριστατωμένη και πλήρης καταχώρισή τους στις οικονομικές καταστάσεις αποτελεί παράμετρο που συνδέεται με την ευστάθεια των εταιριών και της συνολικής οικονομίας. Η αποτίμηση των χρηματοοικονομικών μέσων αποτελεί κομβικής σημασίας θέμα, καθώς η έννοια και η μεθοδολογία της εύλογης αξίας συνδέεται ευθέως με τον οικονομικό κύκλο, το φαινόμενο της μετάδοσης (contagion) της οικονομικής κρίσης και την κατάσταση του τραπεζικού συστήματος.

Στην εργασία καταγράφονται τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της εφαρμογής των ΔΛΠ, με ιδιαίτερη έμφαση στις τρέχουσες εξελίξεις και με αναφορά στην περίπτωση εφαρμογής των ΔΛΠ από τις Ελληνικές τράπεζες.

Λέξεις-κλειδιά: Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, IAS 32, IAS 39, εύλογη αξία

ABSTRACT

The study examines the principles and operation of the International Accounting Standards, with special focus to IAS 32, which deals with the reporting methodology and presentation of financial instruments and IAS 39, which is about the recognition and measurement of financial instruments.

The financial instruments have considerable weight in the modern business environment, therefore the detailed and full inclusion of them in the financial statements is a parameter associated with the stability both for companies and the overall economy.

The valuation of financial instruments is of crucial importance, since the concept and the fair value methodology is directly linked to the economic cycle, the phenomenon of contagion, the economic crisis and the stability of the banking system.

The paper listed the advantages and disadvantages of the application of IAS, with particular attention to the current developments with reference to the implementation of IAS by Greek banks.

Keywords: International Accounting Standards, IAS 32, IAS 39, fair value.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Εισαγωγή.....	1
1.1 Εισαγωγή.....	1
1.2 Σκοπός.....	3
1.3 Μεθοδολογία	3
1.4 Δομή εργασίας.....	4
2. Επισκόπηση βιβλιογραφίας	5
2.1 Ιστορική αναδρομή Διεθνών Λογιστικών Προτύπων	8
2.2 Στόχος και χρησιμότητα Διεθνών Λογιστικών Προτύπων	5
3. Θεσμικό Πλαίσιο.....	13
3.1 Γενικές αρχές λογιστικών προτύπων	13
3.2 Στόχος και σημασία ΔΛΠ 32	15
3.3 Πεδίο εφαρμογής και λειτουργία ΔΛΠ 32.....	16
3.3.1 Γενικά περί χρηματοοικονομικών μέσων	17
3.3.2 Παράγωγα μέσα.....	20
3.3.3 Χειρισμός και καταγραφή παραγώγων μέσων στο ΔΛΠ 32.....	27
3.3.4 Ίδια κεφάλαια και υποχρεώσεις.....	29
3.4 Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 39.....	30
3.4.1 Στόχος, σημασία και πεδίο εφαρμογής ΔΛΠ 39	30
3.4.2 Καταχώριση χρηματοοικονομικών μέσων	33
3.4.3 Αποτίμηση χρηματοοικονομικών μέσων	33
3.5 Γενική αποτίμηση εφαρμογής Διεθνών Λογιστικών Προτύπων.....	35
4. Μελέτες Περιπτώσεων εφαρμογής ΔΛΠ 32 και ΔΛΠ 39	43
5. Συμπεράσματα, περιορισμοί και προτάσεις μελλοντικής έρευνας	49
Βιβλιογραφία	52

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Εισαγωγή

Η έννοια της εταιρικής δραστηριότητας είναι πολυσύνθετη και δυναμική, καθώς αποτελεί το απαύγασμα της οικονομίας της αγοράς. Υπό αυτό το πρίσμα, η ύπαρξη των εταιριών καθίσταται ως αναγκαία προκειμένου να υπάρχει η αναγκαία ενεργοποίηση των ατόμων, ώστε να λάβουν μέρος στην παραγωγική διαδικασία. Ταυτόχρονα με την έναρξη της εταιρικής δραστηριότητας, εμφανίζεται και η ανάγκη καταγραφής της, προκειμένου να αποδοθεί η αναγκαία πληροφόρηση σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη για τις δραστηριότητες της επιχείρησης.

Εξ' αρχής έγινε αντιληπτό ότι το μέγεθος της εταιρικής δραστηριότητας επηρεάζει άμεσα τα συνολικότερα μεγέθη της οικονομίας μια χώρας, όπως την απασχόληση, τη ροή κεφαλαίων, τον όγκο των συναλλαγών, το μέγεθος της παραγωγής, κτλ. Επίσης, άμεσα συνδεδεμένο με την εταιρική δραστηριότητα είναι το ζήτημα της απόδοσης φόρων στον κρατικό μηχανισμό, ούτως ώστε να υπάρξει η διασύνδεση μεταξύ δημοσίων και ιδιωτικών εσόδων.

Έτσι, η καταγραφή με επίσημο και θεσμοθετημένο τρόπο των εταιρικών αποτελεσμάτων έχει ιστορικές ρίζες με αναφορές στον κώδικα του Χαμουραμί, στον οποίο γίνεται αναφορά σε διατυπωμένο λογιστικό σχέδιο και αργότερα στην έναρξη του διπλογραφικού συστήματος στην Βενετία του 1494, με τον Luca Pacioli και το έργο του "Suma de Arithmetica". Ακριβώς λόγω της σύνδεσης της εταιρικής δραστηριότητας με τα δημόσια έσοδα, στην Αγγλία του 13ου αιώνα υφίσταται ο θεσμός του ελεγκτή (auditor), ρόλος του οποίου είναι η καταγραφή και πιστοποίηση των εσόδων του δημόσιου ταμείου (Edwards, 1988).

Έκτοτε, η λογιστική εξελίχθηκε από απλή τεχνική σε επιστήμη, της οποίας ο στόχος είναι η καταγραφή όλων των οικονομικών συναλλαγών μιας εταιρίας, με τρόπο οργανωμένο, τυποποιημένο και σταθερό στις αρχές του. Φυσικά, λόγω του ότι το αντικείμενο της λογιστικής αφορά σε επιχειρήσεις, δηλαδή στο μεταβαλλόμενο οικονομικό, πολιτικό και κοινωνικό περιβάλλον με το οποίο αλληλεπιδρά η επιχείρηση, η εν λόγω επιστήμη δεν μπορεί και ούτε πρέπει να παραμένει στάσιμη, αλλά να εξελίσσεται σύμφωνα με τα εκάστοτε δεδομένα που κάθε φορά υπάρχουν.

Όμως, μια επιστήμη δεν μπορεί να νοηθεί ως τέτοια αν, παρ' όλο που προσαρμόζεται στις εκάστοτε αλλαγές και στην μεταβολή των ζητουμένων, δεν έχει ορισμένους σταθερούς άξονες ζητουμένων, τους οποίους κάθε φορά οφείλει να εκπληρώνει (Friedlob & Schleifer, 2003). Έτσι, η λογιστική διέπεται από ορισμένες σταθερές αξίες και έχει ορισμένα απαρέγκλιτα ζητούμενα, τα οποία οφείλει κάθε φορά να υλοποιεί. Το κύριο ζητούμενο της λογιστικής είναι η συγκέντρωση των στοιχείων των οικονομικών μονάδων, η ταξινόμησή τους με τρόπο δεδομένο και η κοινοποίησή τους με τρόπο όμοιο για όλες τις οικονομικές μονάδες, προκειμένου να αντληθούν οι απαραίτητες πληροφορίες και να εξαχθούν τα όποια συμπεράσματα από τα ενδιαφερόμενα μέρη.

Στην παρούσα μελέτη θα εξεταστούν δύο από τα εν λόγω λογιστικά πρότυπα: το IAS 32 και το IAS 39.

Το πρώτο πρότυπο που θα εξεταστεί –IAS 32– αφορά στην μεθοδολογία γνωστοποίησης και παρουσίασης των χρηματοοικονομικών μέσων. Ο ρόλος και η σημασία των εν λόγω μέσων είναι εξαιρετικά σημαντικός, τόσο αναφορικά με τα εταιρικά μεγέθη, όσο και αναφορικά με την ενημέρωση του επενδυτικού κοινού και των λοιπών ενδιαφερομένων μερών (stakeholders). Η επίδραση των χρηματοοικονομικών μέσων στις ταμειακές ροές (cashflow), στα αποτελέσματα χρήσης και στην καθαρή θέση της εταιρίας είναι σημαντική, ειδικά σε κλάδους που σχετίζονται άμεσα με τον χρηματοπιστωτικό τομέα. Ως εκ τούτου, είναι απαραίτητη η πλήρης ανάλυση της κατηγοριοποίησης των χρηματοπιστωτικών μέσων, βάσει του εν λόγω προτύπου. Στην παρούσα μελέτη, ειδική σημασία θα δοθεί στην κατάταξη των χρηματοοικονομικών μέσων (ίδια κεφάλαια, υποχρεώσεις) και σε ζητήματα συμψηφισμού μεταξύ ενεργητικού και παθητικού. Ωστόσο, όσο σημαντική είναι η καταγραφή, κατηγοριοποίηση και παρουσίαση των χρηματοοικονομικών μέσων, εξ' ίσου σημαντική είναι η γνωστοποίηση περί των στοιχείων αυτών.

Το δεύτερο πρότυπο το οποίο θα εξεταστεί –IAS 39– αφορά στην μεθοδολογία καταχώρησης και αποτίμησης των χρηματοοικονομικών μέσων. Το εν λόγω ζήτημα είναι εξαιρετικά επίκαιρό, λόγω της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης, ένα από τα αίτια της οποίας αποτελεί ο τρόπος αποτίμησης ορισμένων εξειδικευμένων χρηματοοικονομικών μέσων από διάφορες εταιρίες. Τέλος, στην παρούσα μελέτη θα μελετηθούν οι διαφορές μεταξύ των εν λόγω προτύπων με άλλα λογιστικά πρότυπα και συγκεκριμένα με το Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο (ΕΓΛΣ) και τα διεθνή πρότυπα χρηματοοικονομικής πληροφόρησης (ΔΠΧΠ)

(International Financial Reporting Standards - IFRS), καθώς και οι επιπτώσεις που έχει η μετάβαση από ένα πρότυπο σε ένα άλλο.

1.2 Σκοπός

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η ανάλυση των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων 32 και 39, τόσο αναφορικά με τον ρόλο και την λειτουργία τους στο διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα, όσο και σχετικά με την σημασία που έχουν για την ποιότητα των οικονομικών καταστάσεων, την διαφάνειά τους και την προστασία του επενδυτικού κοινού. Στα πλαίσια αυτού του στόχου αναλύεται, επίσης, ο τρόπος με τον οποίο εφαρμόζονται τα συγκεκριμένα διεθνή λογιστικά πρότυπα στην Ελλάδα, προκειμένου να υπάρξει μια γενική αποτίμηση και αξιολόγηση της υιοθέτησής τους.

1.3 Μεθοδολογία

Η παρούσα μελέτη στηρίζεται στην κριτική επισκόπηση μιας, πραγματικά εκτεταμένης, βιβλιογραφίας. Η επιλογή της βιβλιογραφίας γίνεται με άξονα την ενσωμάτωση του πλήρους φάσματος των απόψεων, ενώ θα παρατεθούν στοιχεία και δεδομένα της επικαιρότητας, προκειμένου να υπάρχει σύνδεση της επιστημονικής έρευνας με τα πραγματικά δεδομένα των αγορών, με απόλυτη στόχευση στο αντικείμενο της προτεινόμενης μελέτης.

Η εγκυρότητα των βιβλιογραφικών πηγών αποτελεί βασική μέριμνα της παρούσας εργασίας. Θα επιλεγθούν άρθρα από διεθνώς καταξιωμένα επιστημονικά περιοδικά, με κριτές, ενώ θα χρησιμοποιηθούν βιβλία από τους πλέον αναγνωρισμένους διεθνώς εκδοτικούς οίκους, με συγγραφείς που τυγχάνουν της γενικής αναγνώρισης και αποδοχής.

Η επιλογή της κριτικής επισκόπησης ανάγεται στο ότι, ενώ σειρά μελετών έχουν εξετάσει την περίπτωση της εφαρμογής των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων από Ελληνικές εταιρίες, ωστόσο δεν έχει γίνει εκτενής αποσαφήνιση της μεθοδολογίας και της σκοπιμότητας των εν λόγω προτύπων, ειδικά μετά την έναρξη της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης. Ως εκ τούτου, είναι απαραίτητη η κριτική βιβλιογραφική ανασκόπηση επί του ζητήματος των αποφάσεων που

ελήφθησαν κατά την διάρκεια της κρίσης, αναφορικά με τον τρόπο αποτίμησης των χρηματοοικονομικών μέσων (FASB 2008, IASB 2008), καθώς και των προτεινόμενων αλλαγών επί των εν λόγω δύο προτύπων. Επίσης, η κριτική επισκόπηση της βιβλιογραφίας δίδει στην παρούσα μελέτη την ευκαιρία να αποτυπωθεί η εφαρμογή των εν λόγω προτύπων, όχι μόνο αναφορικά με ορισμένους κλάδους και εταιρίες, όπως θα συνέβαινε σε μια μελέτη πρωτογενούς έρευνας, αλλά συστημικά, για το σύνολο των Ελληνικών εταιριών.

1.4 Δομή εργασίας

Στο πρώτο κεφάλαιο τίθεται εισαγωγικά το ζήτημα, με περιγραφή του αντικειμένου της εργασίας και με παράθεση της μεθοδολογίας και της δομής. Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται η βιβλιογραφική επισκόπηση αναφορικά με τον στόχο, την σκοπιμότητα και το πεδίο εφαρμογής των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων , καθώς και παρουσίαση της ιστορικής τους εξέλιξης και του θεσμικού πλαισίου. Επίσης, γίνεται παρουσίαση όλων των διεθνών λογιστικών προτύπων. Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται ανάλυση των αρχών των ΔΛΠ, ενώ εκτενώς παρουσιάζονται και αναλύονται τα ΔΛΠ 32 και ΔΛΠ 39, με ανασκόπηση τόσο της λειτουργίας τους, όσο και της εφαρμογής των εν λόγω προτύπων. Επίσης, γίνεται ανάλυση των πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων της εφαρμογής των εν λόγω προτύπων. Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στις διαφορές που προκύπτουν από την μετάβαση των οικονομικών καταστάσεων από το ΕΓΛΣ στα ΔΛΠ. Στο πέμπτο κεφάλαιο καταγράφονται τα συμπεράσματα της μελέτης, καταγράφονται οι περιορισμοί της και προτείνονται τομείς περαιτέρω μελέτης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

2.1 Ιστορική αναδρομή Διεθνών Λογιστικών Προτύπων

Η προσπάθεια της θεσμοθέτησης κοινών λογιστικών προτύπων είχε ως αφετηρία την ίδρυση μιας διεθνούς επιτροπής, αποτελούμενης από τους επίσημους λογιστικούς φορείς των παρακάτω χωρών (Van Greuning & Koen, 2003):

- ΗΠΑ
- Ηνωμένο Βασίλειο
- Γαλλία
- Γερμανία
- Ολλανδία
- Ιρλανδία
- Αυστραλία
- Καναδάς
- Μεξικό
- Ιαπωνία

Οι εν λόγω φορείς συνέστησαν την Επιτροπή Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (International Accounting Standards Committee – IASC), η οποία θεσμοθετήθηκε τον Ιούνιο του 1973, με έδρα το Λονδίνο.

Ταυτόχρονα, το 1973, στις ΗΠΑ ιδρύθηκε το Συμβούλιο Προτύπων Χρηματοοικονομικής Λογιστικής (Financial Accounting Standards Board – FASB), που είχε ως αντικείμενο την διατύπωση λογιστικών προτύπων για όλες τις εταιρίες των ΗΠΑ, ούτως ώστε να υπάρχει πλήρης συγκρισιμότητα των οικονομικών καταστάσεων των εταιριών, αφού το εθνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο των ΗΠΑ (US General Accepted Accounting Principles - US GAAP) ναι μεν είναι υποχρεωτικό για όλες τις εταιρίες, όμως άφηνε σημαντικά περιθώρια διακριτικότητας από την διοίκηση των εταιριών (managerial discretion) (Williamson, 1963, Hambrick & Finkelstein, 1987), δηλαδή η διοίκηση μπορούσε να ερμηνεύσει κατά την δική της

εκτίμηση ορισμένα σημαντικά οικονομικά στοιχεία και να τα εγγράψει στις λογιστικές καταστάσεις.

Κατά την διάρκεια της λειτουργίας της, η IASC μελέτησε, επεξεργάστηκε και πρότεινε 41 λογιστικά πρότυπα. Το 1983 η IASC συμπεριελάμβανε όλα τα εγγεγραμμένα μέλη της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών (International Federation of Accountants - IFAC) ενώ σήμερα έχει 143 μέλη από 104 χώρες

Δεδομένου του ότι οι εργασίες της επιτροπής είχαν, μεν, θετική υποδοχή από τις εν λόγω χώρες, όμως οι προτάσεις της δεν είχαν κανένα δεσμευτικό χαρακτήρα ως προς την εφαρμογή των προτεινόμενων προτύπων, καθ' ότι δεν αποτελούσε επίσημη οντότητα. Έτσι, το 2001 αποφασίστηκε η σύσταση του Ιδρύματος Επιτροπής Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (International Accounting Standards Committee Foundation), που αποτελεί ανεξάρτητο οργανισμό, με στόχο την διατύπωση των κοινών λογιστικών προτύπων (Φίλος & Αποστόλου, 2011)

Μια κύρια διαφορά μεταξύ του IASC και του International Accounting Standards Committee Foundation είναι ότι, ενώ το πρώτο αποτελούνταν από τις λογιστικές αρχές των κρατών-μελών, το δεύτερο είναι ανεξάρτητος οργανισμός, με έσοδα που προέρχονται από δωρεές ρυθμιστικών αρχών, επιτροπών κεφαλαιαγοράς, κεντρικών τραπεζών, ελεγκτικών εταιριών, και λοιπών φορέων.

Οι πυλώνες της αποστολής του Ιδρύματος Επιτροπής Διεθνών Λογιστικών Προτύπων είναι οι εξής (Alexander , 2007, σ. 54):

«Α. Η διατύπωση και δημοσίευση, προς χάριν του δημοσίου συμφέροντος, ενός ενιαίου πλαισίου υψηλής ποιότητας, κατανοητών και επιβαλλόμενων διεθνών προτύπων, που απαιτούν υψηλής ποιότητας, διαφανών και συγκρίσιμων πληροφοριών στις οικονομικές καταστάσεις και τα λοιπά χρηματοοικονομικά δελτία, προκειμένου να παρέχουν βοήθεια στην διεθνή κεφαλαιαγορά και σε λοιπούς χρήστες που λαμβάνουν οικονομικές αποφάσεις.

Β. Η προώθηση της χρήσης και αυστηρής εφαρμογής των εν λόγω προτύπων

Γ. Η εκπλήρωση των στόχων που σχετίζονται με τα (Α) και (Β), λαμβάνοντας υπ' όψιν, όπως ενδείκνυται, τις ειδικές ανάγκες των μικρών και μεσαίων οντοτήτων και των αναπτυσσομένων χωρών

Δ. Η σύγκλιση των εθνικών λογιστικών προτύπων με τα διεθνή λογιστικά πρότυπα και τα διεθνή πρότυπα χρηματοοικονομικής πληροφόρησης (ΔΠΧΠ) (International Financial Reporting Standards - IFRS), με τρόπο ποιοτικό»

Προκειμένου να υπάρξει εναρμόνιση του εν λόγω οργανισμού με τον αντίστοιχο οργανισμό FASB των ΗΠΑ, ο οργανισμός έλαβε την ονομασία Συμβούλιο των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (International Accounting Standards Board - IASB).

Η αποστολή του IASB είναι οι ακόλουθοι (Lewis & Pendrill, 2004, σ. 46):

«Η δημιουργία και δημοσίευση λογιστικών προτύπων, εφαρμοστέων σε διεθνές επίπεδο, υψηλού επιπέδου, κατανοητών από τα ενδιαφερόμενα μέρη, ούτως ώστε να εξασφαλίζεται η συγκρισιμότητα των οικονομικών στοιχείων και η διαφάνεια στην σύνταξή τους

Η συνεργασία με τις εθνικές αρχές, ούτως ώστε να υπάρξει σύγκλιση και εναρμόνιση των εθνικών προτύπων με τα διεθνή πρότυπα και η συνεχής βελτίωση των προτύπων

Η προώθηση της εφαρμογής τους σε διεθνές επίπεδο»

Τα κύρια σώματα του Ιδρύματος της Επιτροπής Διεθνών Λογιστικών Προτύπων είναι τα ακόλουθα (Βλάχος & Λουκά, 2009):

- Οι Επίτροποι (Trustees)
- Η Επιτροπή Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (IASB)
- Η Επιτροπή Διερμηνειών των Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης (International Financial Reporting Interpretation Committee - IFRIC)¹
- Η Συμβουλευτική Επιτροπή Προτύπων (Standards Advisory Council - SAC).

¹ Η μετάφραση του «International Financial Reporting Interpretation Committee» γίνεται βάσει της απόδοσης του όρου στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ενδεικτικά: http://www.nb.org/epixeirisi/assets1/pdf/kanonismos_ek_254_25_3_2009.pdf

2.2 Στόχος και χρησιμότητα Διεθνών Λογιστικών Προτύπων

Ήδη από την δεκαετία του 1960 ήταν ορατή η αναγκαιότητα της υιοθέτησης κοινών λογιστικών προτύπων μεταξύ των χωρών και ειδικά εκείνων που έχουν αναπτύξει ισχυρούς εμπορικούς και οικονομικούς δεσμούς (Mueller, 1967), καθώς η ανομοιογένεια και διαφορετικότητα μεταξύ των λογιστικών συστημάτων και προτύπων επιφέρει σημαντικές οικονομικές συνέπειες στον τρόπο με τον οποίο καταγράφονται και ερμηνεύονται τα εταιρικά οικονομικά μεγέθη ανά χώρα ((Oppermann , 2009, Lainez & Callao, 2000).

Σύμφωνα με τους Fritz & Lammle (2003), οι παράγοντες που επιδρούν στην υιοθέτηση των ενός εθνικού λογιστικού προτύπου, άρα και της υιοθέτησης των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων από μια χώρα, είναι, ως επί το πλείστον, η παροχή κεφαλαίου, το φορολογικό σύστημα, το νομικό σύστημα και η κουλτούρα της χώρας

Σύμφωνα με τους Sima & Yang (2012), οι παράγοντες της υιοθέτησης των διεθνών λογιστικών προτύπων από μια χώρα είναι οι ακόλουθοι:

- Οικονομικές και πολιτικές σχέσεις μεταξύ των χωρών: όσο μεγαλύτεροι οι οικονομικοί και πολιτικοί δεσμοί μεταξύ των χωρών, τόσο μεγαλύτερος και ο βαθμός υιοθέτησης των διεθνών λογιστικών προτύπων.
- Εξάρτηση από διεθνή δανειακά κεφάλαια: όσο μεγαλύτερη η ανάγκη της χώρας για εύρεση διεθνών δανειακών κεφαλαίων, τόσο μεγαλύτερη η προθυμία της χώρας να υιοθετήσει τα ΔΛΠ
- Σύνδεση της νομολογίας και του εθμικού δικαίου (common law): η στενή διασύνδεση της νομολογίας μιας χώρας με λοιπές χώρες κάνει ευκολότερη την υιοθέτηση των ΔΛΠ
- Η ανάγκη της χώρας για σχηματισμό κεφαλαίου: όσο μεγαλύτερη η ανάγκη σχηματισμού κεφαλαίου σε μια χώρα, τόσο περισσότερο οι επιχειρήσεις της χώρας είναι διατεθειμένες να υιοθετήσουν τα ΔΛΠ

- Μορφωτικό επίπεδο χώρας: όσο αυξάνει το μορφωτικό επίπεδο, τόσο ευκολότερο είναι για την χώρα να υιοθετήσει ΔΛΠ.

Επίσης, οι Choi & Mueller (1992) αναφέρουν τους εξής παράγοντες:

- 1) Νομικό σύστημα,
- 2) Πολιτικό σύστημα,
- 3) Δικαιώματα ιδιοκτησίας
- 4) Διαφορές στο μέγεθος και την πολυπλοκότητα των επιχειρηματικών φορέων,
- 5) Κοινωνικό κλίμα,
- 6) Επίπεδο πολυπλοκότητας του διοικητικού μηχανισμού και της οικονομικής κοινότητας
- 7) Επίπεδο νομοθετική παρέμβαση στις δραστηριότητες των φορέων,
- 8) Ύπαρξη ειδικής λογιστικής νομοθεσίας,
- 9) Η ταχύτητα των επιχειρηματικών καινοτομιών,
- 10) Το επίπεδο της οικονομικής ανάπτυξης,
- 11) Το πρότυπο ανάπτυξης της οικονομίας,
- 12) Το επίπεδο της εκπαίδευσης-επιμόρφωσης των επαγγελματιών ενώσεων.

Οι Mueller (1987), ως παράγοντες που επιδρούν στην απόφαση υιοθέτησης ενός διεθνούς λογιστικού προτύπου, αναφέρουν τους εξής:

- 1) Οι σχέσεις μεταξύ επιχειρηματικών φορέων και των πηγών του κεφαλαίου,
- 2) Οι πολιτικές και οικονομικές σχέσεις με άλλες χώρες,
- 3) Νομικό σύστημα,
- 4) Επίπεδο του πληθωρισμού,
- 5) Το μέγεθος και η πολυπλοκότητα των επιχειρηματικών φορέων,
- 6) Το επίπεδο πολυπλοκότητας της διαχείρισης των επιχειρήσεων και την οικονομική κοινότητα,
- 7) Το γενικό επίπεδο της εκπαίδευσης.

Βεβαίως, πέραν των παραπάνω, υπάρχουν και λοιποί παράγοντες για την υιοθέτηση ενός διεθνούς λογιστικού προτύπου, όπως, για παράδειγμα, η θρησκεία που επικρατεί σε μια χώρα (Hamid, 1993; White, 2004) και τα ήθη που επικρατούν σε κάθε χώρα (Gray, 1988).

Η υιοθέτηση των διεθνών λογιστικών προτύπων συνδέεται ευθέως με το γενικότερο θεσμικό περιβάλλον της χώρας. Σύμφωνα με τον Schwab & Sala-i-Martin (2013) το θεσμικό περιβάλλον προσδιορίζεται από το νομικό και διοικητικό πλαίσιο

μέσα στο οποίο τα άτομα, οι επιχειρήσεις και οι κυβερνήσεις αλληλεπιδρούν για τη δημιουργία πλούτου.

Ο Acemoglu (2002) σε ανάλυσή του για το επίπεδο του όγκου της οικονομικής δραστηριότητας των τελευταίων 500 ετών παρατηρεί ότι οι χώρες που το 1500 μ.Χ. ήταν πλούσιες, σήμερα είναι σχετικά φτωχές², ενώ άλλες χώρες, σχετικά φτωχές τότε, σήμερα καταγράφουν την σημαντικότερη ανάπτυξη³. Ο Acemoglu αποδίδει αυτή την εξέλιξη στο ότι ορισμένες χώρες δεν ανέπτυξαν θεσμικό πλαίσιο και παρέμειναν με οπισθοδρομικούς θεσμούς, ενώ άλλες χώρες ανέπτυξαν το θεσμικό τους πλαίσιο, τότε σε μορφή τυπικών, όσο και άτυπων θεσμών, με αποτέλεσμα να τεθούν οι βάσεις της μελλοντικής ανάπτυξής τους.

Επίσης, οι Rodrick (2002) στην μελέτη τους εστιάζουν στο ότι η προσαρμογή του θεσμικού πλαισίου στις εκάστοτε διαμορφούμενες συνθήκες είναι ο κύριος προσδιοριστικός παράγοντας της επίτευξης μακροπρόθεσμης αύξησης του συνόλου των δεικτών μιας οικονομίας.

Ένας θεμελιώδης παράγοντας του θεσμικού περιβάλλοντος είναι εκείνος της εμπιστοσύνης. Η εμπιστοσύνη, υπό την ευρεία έννοια - η οποία περιλαμβάνει την εμπιστοσύνη στις συναλλαγές, τον αντισυμβαλλόμενο, την λειτουργία των αγορών, κ.α.- αποτελεί τον απαραίτητο όρο λειτουργίας του οποιοδήποτε οικονομικού συστήματος. Έτσι, η μείωση της εμπιστοσύνης μπορεί να επιφέρει σημαντική επιδείνωση στο σύνολο της οικονομικής δραστηριότητας.

Οι Guiso (2006) στην ανάλυσή τους μελετούν την επίδραση του πολιτισμού στην εξέλιξη του μεγέθους της οικονομικής δραστηριότητας, ορίζοντας ως πολιτισμό «τις πεποιθήσεις και τις αξίες που οι εθνοτικές, θρησκευτικές και κοινωνικές ομάδες μεταδίδουν, με ουσιαστικά αμετάβλητο περιεχόμενο, από γενιά σε γενιά» (Guiso, 2006, σ. 23). Σε αυτή την ανάλυση σημειώνουν την βαρύτητα που έχει το στοιχείο της εμπιστοσύνης για την οικονομική δραστηριότητα, και μελετούν κατά πόσο η εμπιστοσύνη διαφοροποιείται ανάλογα με την εθνικότητα, καταγράφοντας σημαντικές διαφορές μεταξύ των εθνικοτήτων.

Η ανάλυση του παράγοντα της εμπιστοσύνης σε συνάφεια με την εξέταση του συνολικού θεσμικού πλαισίου έχει αναλυθεί από τον Axelrod (1984), ο οποίος αναφέρει ότι οι άνθρωποι μπορούν να αναπτύξουν σχέσεις εμπιστοσύνης, λόγω της ποιότητας του νομικού συστήματος ή ως το αποτέλεσμα της στρατηγικής

² Για παράδειγμα, οι Ινδίες, η αυτοκρατορία των Ίνκας και η αυτοκρατορία των Αζτέκων

³ Για παράδειγμα, οι ΗΠΑ, η Αυστραλία, κ.α.

αλληλεπίδρασης. Επίσης, η εμπιστοσύνη μπορεί ακόμη και να είναι το αποτέλεσμα της βέλτιστης επένδυσης σε κοινωνικό κεφάλαιο. Επιπροσθέτως, υπάρχει άμεση σύνδεση μεταξύ της εμπιστοσύνης και της ανάπτυξης, καθώς η ύπαρξη εμπιστοσύνης ενθαρρύνει τις συναλλαγές, προωθεί το χρηματοπιστωτικό σύστημα και την λειτουργία των τραπεζών –τόσο σε αποταμιευτική βάση, όσο και στη παροχή δανειοδοτήσεων.

Επειδή οι χώρες έχουν διαφορετικές κουλτούρες, υπάρχουν διακυμάνσεις στο επίπεδο της εμπιστοσύνης, όπως επίσης υπάρχουν παραλλαγές της συμπεριφοράς όσον αφορά την αβεβαιότητα. Μερικοί πολιτισμοί είναι πιο πρόθυμοι να αντιμετωπίσουν την αβεβαιότητα, και άλλοι πολιτισμοί προσπαθούν να δημιουργήσουν ένα σύστημα το οποίο ελαχιστοποιεί την αβεβαιότητα. Το θέμα της αβεβαιότητας είναι ένας κρίσιμος παράγοντας για την απόφαση της διοίκησης των εταιριών για άμεσες ξένες επενδύσεις επειδή η αβεβαιότητα εμπεριέχει πολλές πτυχές, όπως η φορολογική πολιτική, τον κανονισμό σχετικά με τα δικαιώματα ιδιοκτησίας, κ.λπ. Έτσι, μια κουλτούρα που έχει μικρότερα στοιχεία αβεβαιότητας είναι πιο πιθανό να προσελκύσει ξένα κεφάλαια από μια κουλτούρα με υψηλότερα επίπεδα αβεβαιότητας.

Όπως αναφέρουν οι Young & Guenther (2003), η υιοθέτηση των διεθνών λογιστικών προτύπων επιφέρει αύξηση των εισροών κεφαλαίου στην χώρα, αφού αυξάνεται το επίπεδο εμπιστοσύνης προς την χώρα αυτή και τις επιχειρήσεις. Αντίστοιχα, η αυξημένη κινητικότητα κεφαλαίου μεταξύ των χωρών δημιουργεί τις συνθήκες εκείνες που επιτρέπουν την υιοθέτηση των ΔΛΠ από όλο και περισσότερες χώρες. Σύμφωνα με τον Stulz (1981), η έλλειψη κοινού προτύπου αποτύπωσης των οικονομικών μεγεθών των εταιριών ανά χώρα δημιουργεί εμπόδια στην διεθνή κινητικότητα κεφαλαίου, δεδομένης ακριβώς της έλλειψης εμπιστοσύνης.

Ο παράγοντας της εμπιστοσύνης αναλύεται και στην ανάλυση των Leuz & Verrechia (2000), σύμφωνα με τους οποίους, όσο μεγαλύτερη η διαφάνεια και η αποκάλυψη (disclosure) των οικονομικών καταστάσεων, τόσο μεγαλύτερη η εμπιστοσύνη των επενδυτών, άρα τόσο μεγαλύτερη και η οικονομική ανάπτυξη των εταιριών, γεγονός που επιδρά θετικά στην συνολική οικονομία, με αύξηση του ΑΕΠ. Σε αυτή ακριβώς την αυξημένη διαφάνεια και αποκάλυψη στοχεύουν τα διεθνή λογιστικά πρότυπα, καθώς, όπως σημειώνουν οι La Porta (2000), η υιοθέτηση των διεθνών λογιστικών προτύπων αποτελεί τρόπο διασφάλισης των επενδυτών, καθώς τα

εν λόγω πρότυπα, παρέχοντας αυξημένη πληροφόρηση στους επενδυτές, λειτουργούν ως δικλίδες ασφαλείας για την ορθή εταιρική διακυβέρνηση.

Όμως, θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι, πέραν όλων των προαναφερθέντων πλεονεκτημάτων, έχουν επισημανθεί και ορισμένα δομικά μειονεκτήματα από την υιοθέτηση των ΔΛΠ σε μια χώρα, όπως το ότι αφαιρείται ένα μέρος της κοινωνικής λειτουργίας της λογιστικής (Hoarau, 1995), αφού η κάθε χώρα έχει διαρθρώσει το λογιστικό της σύστημα με τρόπο που αντανακλά και εξυπηρετεί τις γενικότερες ανάγκες της. Για παράδειγμα, το Γάλλο-Γερμανικό λογιστικό σύστημα έχει ως άξονα κοινωνικής λειτουργίας την προστασία των πιστωτών και των φορολογικών αρχών, ενώ τα ΔΛΠ έχουν ως άξονα κοινωνικής λειτουργίας την προστασία των επενδυτών, κάτι που αποτυπώνεται με την χρήση της μεθόδου της εύλογης αξίας, όπως θα καταδειχθεί στην συνέχεια.

Βάσει όλων των παραπάνω, γίνεται εμφανές ότι η υιοθέτηση ενός λογιστικού προτύπου αποτελεί μια επιλογή η οποία καθορίζεται και προσδιορίζεται από σειρά παραμέτρων, όπως το θεσμικό περιβάλλον. Όμως, ταυτόχρονα, η απόφαση της υιοθέτησης ενός προτύπου παγκοσμίως αποδεκτού και εφαρμοζόμενου, επιφέρει σημαντικά πλεονεκτήματα, τόσο στο οικονομικό, όσο και στο ίδιο το θεσμικό επίπεδο. Η υιοθέτηση των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων, επιφέροντας μεγαλύτερη διαφάνεια και προσδίδοντας μεγαλύτερη αξιοπιστία και συγκρισιμότητα στις οικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων, ενισχύει την συνολική εμπιστοσύνη όλων των συμμετεχόντων στην οικονομία. Βασικό στοιχείο εγγύησης της πληρότητας και αρτιότητας των διεθνών λογιστικών προτύπων αποτελεί η ανεξαρτησία του φορέων των προτύπων και η διεθνής αποδοχή τους ως θεσμικών οργανισμών (Νεγκάκης, 2012).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

3.1 Γενικές αρχές λογιστικών προτύπων

Όπως αναφέρεται στα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα (παράρτημα κανονισμού ΕΚ παράρτημα του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1126/2008, όπως αντικαταστάθηκε με τον κανονισμό ΕΚ αριθ. 1274/2008) και συγκεκριμένα στο Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 1: «οι οικονομικές καταστάσεις είναι μια δομημένη απεικόνιση της οικονομικής θέσης και επίδοσης μιας οικονομικής οντότητας.

Σκοπός των οικονομικών καταστάσεων είναι να παρέχουν πληροφορίες σχετικά με την οικονομική θέση, την επίδοση και τις ταμιακές ροές της οικονομικής οντότητας, που είναι χρήσιμες για τις οικονομικές αποφάσεις ευρέος κύκλου χρηστών. Οι οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν επίσης τα αποτελέσματα της διαχείρισης από τη διοίκηση των πόρων που της εμπιστεύθηκαν».

Προκειμένου να συμβεί αυτό, η λογιστική διέπεται από συγκεκριμένες αρχές, που ο ασκών την λογιστική οφείλει πάντα να ακολουθεί. Οι αρχές αυτές είναι (Hoyle, 2004, Παπάς, 2005):

- Η αρχή της λογιστικής οντότητας, όπου η κάθε οικονομική μονάδα αναγνωρίζεται ως ανεξάρτητη και αυτοτελής.
- Η αρχή της συνέχειας της επιχειρηματικής δραστηριότητας, όπου η χρονική ύπαρξη του νομικού προσώπου κρίνεται ως συνεχής.
- Η αρχή της περιοδικότητας, όπου η οικονομική δραστηριότητα της εταιρίας κρίνεται ως διαιρετή σε χρονικά διαστήματα.
- Η αρχή της χρηματικής μέτρησης, όπου κρίνεται ότι η οικονομική δραστηριότητα της εταιρίας πραγματοποιείται σε χρηματικές μονάδες.
- Η αρχή της πραγματοποίησης εσόδων, όπου κρίνεται απαραίτητη η πραγματοποίηση συναλλαγής προκειμένου να καταγραφεί το οικονομικό μέγεθος.

- Η αρχή της συσχέτισης εσόδων με έξοδα, όπου θεωρείται ότι η κάθε χρηματική μονάδα του ενεργητικού της επιχείρησης αντιστοιχεί σε αντίστοιχη χρηματική μονάδα του παθητικού.
- Η αρχή της αναγνώρισης των εξόδων, όπου η αναγνώριση των εξόδων προκύπτει μόνο όταν αυτά συνδέονται με τα έσοδα της εταιρίας, με άμεσο ή έμμεσο τρόπο.
- Η αρχή της σταθερότητας των νομισματικών μονάδων, όπου θεωρείται ότι η κάθε φορά μέτρηση γίνεται σε κοινές – ενιαίες- χρηματικές μονάδες και ότι οι χρηματικές μονάδες δεν παρουσιάζουν μεταβολή στην αξία τους.
- Η αρχή της συντηρητικότητας, όπου κρίνεται σκόπιμος ο υπολογισμός των μεγεθών με τρόπο που να αναγράφεται η μικρότερη δυνατή αξία των εσόδων και των στοιχείων του ενεργητικού, καθώς και η μεγαλύτερη δυνατή αξία στα έξοδα και τα στοιχεία του παθητικού.
- Η αρχή της αντικειμενικότητας και επαληθευσιμότητας, όπου θεωρείται ότι τα αναγραφόμενα στοιχεία οφείλουν να είναι αληθή, αμερόληπτα και αποδείξιμα
- Η αρχή της επαρκούς αποκαλύψεως, όπου θεωρείται ότι τα αναγραφόμενα στοιχεία περιλαμβάνουν όλα τα απαραίτητα δεδομένα προκειμένου να εξαχθεί η αντικειμενική εικόνα και η επιχείρηση ενημερώνει όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη για κάθε εταιρικό συμβάν που μεταβάλλει ή δύναται να μεταβάλλει την εικόνα της επιχείρησης.
- Η αρχή της συγκρισιμότητας των πληροφοριών, όπου κρίνεται απαραίτητη η αναγραφή των στοιχείων των αντίστοιχων λογαριασμών των προηγούμενων ετών, προκειμένου να διαπιστώνεται η διαχρονική εξέλιξη των μεγεθών.
- Η αρχή της συνέπειας της μεθόδου, όπου κρίνεται πως η μέθοδος σύνταξης των χρηματοοικονομικών εταιρικών καταστάσεων παραμένει αμετάβλητη στην διάρκεια των ετών.
- Η αρχή της ουσιαστικότητας των πληροφοριών, όπου θεωρείται πως οι παρατιθέμενες πληροφορίες είναι εκείνες που εμπερικλείουν όλες τις απαραίτητες πληροφορίες.

Ωστόσο, παρ' ότι τα παραπάνω αποτελούν θεμελιώδεις αρχές των λογιστικών σχεδίων σχεδόν όλων των χωρών, τίθεται το ζήτημα της ανομοιογένειας μεταξύ των ιδίων των λογιστικών σχεδίων, αφού κάθε χώρα ακολουθεί το δικό της πρότυπο, με αποτέλεσμα την αδυναμία συγκρισιμότητας των εταιριών μιας χώρας με αυτές μιας άλλης χώρας, κάτι που δυσχεραίνει σημαντικά την επιχειρησιακή δραστηριότητα και τις επενδυτικές αποφάσεις. Για παράδειγμα, μια αλλοδαπή εταιρία η οποία επιθυμεί να προβεί σε άμεση ξένη επένδυση, δια μέσου συμμετοχής της σε μια εγχώρια εταιρία, θα πρέπει να προχωρήσει σε αναγωγή των στοιχείων, διαδικασία που, πέραν από χρονοβόρα, πιθανό να αποδειχθεί και εξαιρετικά δύσκολη.

Ως εκ τούτου, κρίθηκε απαραίτητο να δημιουργηθούν κοινά λογιστικά πρότυπα, τα οποία να υιοθετηθούν από όσο το δυνατό περισσότερα κράτη. Δια μέσου σειράς διεργασιών, επί μακρό χρονικό διάστημα, οι κοινές λογιστικές αρχές αποτυπώθηκαν υπό την μορφή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (International Accounting Standards - IAS).

3.2 Στόχος και σημασία ΔΛΠ 32

Όπως αναφέρεται στο ΔΛΠ 32:

«Σκοπός του παρόντος Προτύπου είναι η θέσπιση αρχών για την παρουσίαση των χρηματοοικονομικών μέσων ως υποχρεώσεις ή ίδια κεφάλαια και για τον συμψηφισμό χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων και χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων. Αφορά την κατάταξη των χρηματοοικονομικών μέσων από την προοπτική του εκδότη, ως χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία, χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις και συμμετοχικούς τίτλους και την κατάταξη των σχετικών τόκων, μερισμάτων, ζημιών και κερδών, καθώς και τις συνθήκες υπό τις οποίες τα χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία και υποχρεώσεις πρέπει να συμψηφίζονται».

Η εν λόγω διατύπωση αντικατέστησε την προηγούμενη διατύπωση του σκοπού του συγκεκριμένου ΔΛΠ, στην οποία αναφερόταν ότι:

«Ο σκοπός του παρόντος Προτύπου είναι να ενισχύσει την κατανόηση των χρηστών των οικονομικών καταστάσεων για τη σπουδαιότητα των χρηματοοικονομικών μέσων αναφορικά με την οικονομική θέση, την απόδοση και τις ταμιακές ροές μιας οντότητας» (Νεγκάκης, 2012).

3.3 Πεδίο εφαρμογής και λειτουργία ΔΛΠ 32

Η εφαρμογή του παρόντος προτύπου αφορά σε όλες τις οικονομικές οντότητες και για το σύνολο των χρηματοοικονομικών μέσων, με τις κάτωθι εξαιρέσεις:

α). Τις συμμετοχές σε θυγατρικές εταιρίες (όπου εφαρμόζεται το ΔΛΠ 27⁴), σε συγγενείς εταιρίες (όπου εφαρμόζεται το ΔΛΠ 27⁵) και σε κοινοπραξίες (όπου εφαρμόζεται το ΔΛΠ 27⁶). Ωστόσο, τα εν λόγω πρότυπα επιτρέπουν σε μια οντότητα να αντιμετωπίζει λογιστικά τις εν λόγω συμμετοχές βάσει του ΔΛΠ 39, όπου και καλούνται να εφαρμόζουν τις απαιτήσεις γνωστοποίησης των αντίστοιχων ΔΛΠ. Επίσης, το παρόν πρότυπο εφαρμόζεται σε όλα τα παράγωγα που συνδέονται με τα εν λόγω είδη συμμετοχών.

(β) Τα δικαιώματα και υποχρεώσεις του εργοδότη σύμφωνα με προγράμματα παροχών σε εργαζομένους, όπου εφαρμόζεται το ΔΛΠ 19⁷.

(γ) Τις συμβάσεις για ενδεχόμενη αντιπαροχή σε μία συνένωση επιχειρήσεων, η οποία αφορά μόνο τον αποκτώντα

(δ) Τα ασφαλιστήρια συμβόλαια⁸, πλην των παραγώγων που ενσωματώνονται σε αυτά, όπου εφαρμόζεται το ΔΛΠ 39.

(ε) Τα χρηματοοικονομικά μέσα που περιέχουν το χαρακτηριστικό της προαιρετικής συμμετοχής.

(στ) Τα χρηματοοικονομικά μέσα, συμβάσεις και υποχρεώσεις σύμφωνα με συναλλαγές για αμοιβές που βασίζονται στις Παροχές που Εξαρτώνται από την Αξία των Μετοχών (ΔΠΧΠ 2), εκτός από:

⁴ Ενοποιημένες και Ιδιαίτερες Οικονομικές Καταστάσεις

⁵ Επενδύσεις σε Συγγενείς Επιχειρήσεις

⁶ Συμμετοχές σε Κοινοπραξίες

⁷ Παροχές σε Εργαζομένους.

⁸ Όπως ορίζεται στο ΔΛΠ 32, ως ασφαλιστική σύμβαση θεωρείται αυτή «που εκθέτει τον ασφαλιστή σε συγκεκριμένους κινδύνους ζημίας από γεγονότα ή καταστάσεις που επέρχονται ή καθίστανται γνωστά μέσα σε καθορισμένη περίοδο, περιλαμβανομένου του θανάτου (ή στην περίπτωση σύνταξης, της επιβίωσης του δικαιούχου), της ασθένειας, της ανικανότητας, της ζημίας ακινήτου, της βλάβης τρίτων μερών και της διακοπής εργασιών. Οι διατάξεις του παρόντος Προτύπου εφαρμόζονται, όταν ένα χρηματοοικονομικό μέσο λαμβάνει τη μορφή ασφαλιστικής σύμβασης, αλλά το οποίο αφορά κυρίως τη μεταβίβαση χρηματοοικονομικών κινδύνων, όπως για παράδειγμα, μερικοί τύποι συμβάσεων οικονομικής ανασφάλισης και εγγυημένων επενδύσεων, που εκδίδονται από ασφαλιστικές και άλλες οντότητες. Οι οντότητες που έχουν υποχρεώσεις από ασφαλιστήρια συμβόλαια, ενθαρρύνονται να εξετάζουν τη σκοπιμότητα εφαρμογής των διατάξεων του παρόντος Προτύπου για την παρουσίαση και τη γνωστοποίηση πληροφοριών σχετικών με τέτοιες υποχρεώσεις».

- Τις συμβάσεις που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των παραγράφων 8-10 του παρόντος Προτύπου, στις οποίες εφαρμόζεται το παρόν Πρότυπο,
- Τις παράγραφοι 33 και 34 του παρόντος Προτύπου, που θα εφαρμόζονται στις ίδιες μετοχές που αγοράζονται, πωλούνται, εκδίδονται ή ακυρώνονται σε σχέση με προγράμματα μετοχικών δικαιωμάτων προαίρεσης εργαζομένων, προγράμματα αγοράς μετοχών εργαζομένων και κάθε άλλη συμφωνία πληρωμής που βασίζεται στην αξία των μετοχών (Νεγκάκης, 2015).

3.3.1 Γενικά περί χρηματοοικονομικών μέσων

Σύμφωνα με το ΔΛΠ 32 ως χρηματοοικονομικό μέσο ορίζεται «κάθε σύμβαση που δημιουργεί ταυτόχρονα ένα χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο για μία οντότητα και μια χρηματοοικονομική υποχρέωση ή συμμετοχικό τίτλο για μία άλλη οντότητα». Βάσει του ορισμού, γίνεται σαφές ότι η δημιουργία χρηματοοικονομικού περιουσιακού στοιχείου αφορά στο ενεργητικό της οντότητας, ενώ ταυτόχρονα δημιουργεί υποχρέωση της οντότητας σε τρίτο μέρος, άρα καταγράφεται στο Παθητικό.

Ως χρηματοοικονομικά μέσα που δημιουργούν περιουσιακό στοιχείο –άρα στοιχείο ενεργητικού- λογίζονται τα κάτωθι:

«(α) τα ταμιακά διαθέσιμα,

(β) οι συμμετοχικοί τίτλοι άλλης οντότητας,

(γ) το συμβατικό δικαίωμα που αφορά σε παραλαβή μετρητών ή άλλου χρηματοοικονομικού περιουσιακού στοιχείου από μια άλλη οντότητα, ή σε ανταλλαγή χρηματοοικονομικών στοιχείων ή υποχρεώσεων με μία άλλη οντότητα υπό όρους δυνητικά ευνοϊκούς για την οντότητα

(δ) το συμβόλαιο που δύναται να διακανονιστεί -ή θα διακανονιστεί- με τους συμμετοχικούς τίτλους της ίδιας της οντότητας και είναι είτε μη παράγωγο -για το οποίο η οντότητα υποχρεούται ή μπορεί να υποχρεούται να λάβει μεταβλητή ποσότητα των ίδιων συμμετοχικών τίτλων της οντότητας- είτε παράγωγο που μπορεί να διακανονιστεί -ή θα διακανονιστεί εκτός από την ανταλλαγή συγκεκριμένου

ποσού μετρητών ή άλλου χρηματοοικονομικού στοιχείου με συγκεκριμένη ποσότητα ίδιων συμμετοχικών τίτλων της οντότητας. Για το σκοπό αυτό στους ίδιους συμμετοχικούς τίτλους της οντότητας δεν συμπεριλαμβάνονται μέσα τα οποία είναι τα ίδια συμβόλαια για τη μελλοντική παραλαβή ή παράδοση των ίδιων συμμετοχικών τίτλων της οντότητας.

Ως χρηματοοικονομικά μέσα που δημιουργούν υποχρέωση λογίζονται τα κάτωθι:

A) Τα συμβατικά δικαιώματα για παράδοση μετρητών ή άλλου χρηματοοικονομικού περιουσιακού στοιχείου σε μια άλλη οντότητα, ή την ανταλλαγή χρηματοοικονομικών στοιχείων ή υποχρεώσεων με μία άλλη οντότητα υπό όρους δυνητικά δυσμενείς για την οντότητα

B) το συμβόλαιο που δύναται να ή θα διακανονιστεί με τους συμμετοχικούς τίτλους της ίδιας της οντότητας και είναι είτε μη παράγωγο για το οποίο η οντότητα υποχρεούται ή μπορεί να υποχρεούται να παραδώσει μεταβλητή ποσότητα των ίδιων συμμετοχικών τίτλων της οντότητας, είτε παράγωγο που θα ή μπορεί να διακανονιστεί εκτός από την ανταλλαγή συγκεκριμένου ποσού μετρητών ή άλλου χρηματοοικονομικού περιουσιακού στοιχείου με συγκεκριμένη ποσότητα των ίδιων συμμετοχικών τίτλων της οντότητας. Για το σκοπό αυτό στους ίδιους συμμετοχικούς τίτλους της οντότητας δεν συμπεριλαμβάνονται μέσα τα οποία είναι τα ίδια συμβόλαια για τη μελλοντική παραλαβή ή παράδοση των ίδιων συμμετοχικών τίτλων της οντότητας.

Ορισμένα τυπικά παραδείγματα χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων είναι τα εξής:

- οι εισπρακτέες και πληρωτέες απαιτήσεις
- οι εγγυήσεις σε τρίτους και από τρίτους,
- οι επιταγές,
- οι χρηματοδοτικές μισθώσεις,
- οι μετοχές και δικαιώματα αγοράς μετοχών,
- τα γραμμάτια, εισπρακτέα και πληρωτέα,
- τα δάνεια, εισπρακτέα και πληρωτέα,
- οι ομολογίες, εισπρακτέες και πληρωτέες,
- τα παράγωγα προϊόντα.

Πέραν του διακανονισμού που περιλαμβάνει μετρητά, ένας άλλος τύπος χρηματοοικονομικού μέσου μπορεί να περιλαμβάνει διακανονισμό με άλλο χρηματοοικονομικό μέσο. Για παράδειγμα, σε ένα γραμμάτιο, ο εκδότης μπορεί να εξοφλήσει την υποχρέωση προς τον πιστωτή με την παράδοση ενός ομολόγου τρίτου εκδότη. Ως εκ τούτου, το εν λόγω γραμμάτιο αποτελεί χρηματοοικονομικό στοιχείο που καταγράφεται στο ενεργητικό του πιστωτή και στο παθητικό, ως υποχρέωση, του εκδότη του γραμματίου.

Άρα, βάσει όλων των παραπάνω, όσα συμβατικά δικαιώματα ή υποχρεώσεις καταλήγουν είτε στην είσπραξη, είτε στην καταβολή μετρητών, ή, αντιστοίχως, σε έκδοση και απόκτηση συμμετοχικού τίτλου, αποτελούν χρηματοπιστωτικούς τίτλους.

Αντιθέτως, δεν αποτελούν χρηματοοικονομικά μέσα τα εξής:

- Άυλα περιουσιακά στοιχεία, για παράδειγμα εμπορικά σήματα και δικαιώματα ευρεσιτεχνίας, και ενσώματα περιουσιακά στοιχεία, για παράδειγμα ενσώματες ακινητοποιήσεις και αποθέματα. Ναι μεν, με αυτά τα περιουσιακά στοιχεία, υφίστανται οι προϋποθέσεις είσπραξης μετρητών ή αντίστοιχων περιουσιακών στοιχείων, όμως δεν παρέχουν το άμεσο δικαίωμα να αποκτήσει η οντότητα τα εν λόγω περιουσιακά στοιχεία.
- Περιουσιακά στοιχεία που το οικονομικό τους όφελος αφορά στην απόκτηση ή χορήγηση υπηρεσιών ή αγαθών και όχι τόσο στην εισροή ή εκροή μετρητών ή λοιπών χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων. Έτσι, δεν λογίζονται ως χρηματοοικονομικά μέσα τα προπληρωθέντα έξοδα και τα μη δεδουλευμένα έσοδα.
- Προκαταβολές από πελάτες για μελλοντική πώληση προς αυτούς αποθεμάτων και παροχή υπηρεσιών και, αντιστοίχως, προκαταβολές σε προμηθευτές
- Οι προβλέψεις, ενδεχόμενες απαιτήσεις, ενδεχόμενες υποχρεώσεις και λοιπές τεκμαιρόμενες δεσμεύσεις (ΔΛΠ 37).
- Μη συμβατικές απαιτήσεις και υποχρεώσεις (π.χ., επιστροφή φόρου, φόροι εισοδήματος⁹).

⁹ Ο χειρισμός του φόρου εισοδήματος γίνεται στο ΔΛΠ 12 «Φόροι Εισοδήματος»

- Οι λειτουργικές μισθώσεις, καθώς ο εκμισθωτής παρακολουθεί το ίδιο το εκμισθωμένο στοιχείο και όχι τον μελλοντικά εισπρακτέο λογαριασμό.
- Η υποχρέωση της οντότητας για έκδοση ή παράδοση ιδίων μετοχών αποτελεί συμμετοχικό τίτλο και όχι χρηματοοικονομικό μέσο, εφ' όσον δεν θα υπάρχει κάλυψή του από στοιχεία του ενεργητικού της οντότητας. Για παράδειγμα, η έκδοση δικαιώματος αγοράς μετοχών δεν αποτελεί χρηματοοικονομικό μέσο, αφού δεν υπάρχει πρόβλεψη κάλυψής του από τα μετρητά της εταιρίας.

Αναφορικά με όλα τα παραπάνω, σύμφωνα με το ΔΛΠ 32, δίδονται οι κάτωθι ορισμοί:

- Συμμετοχικός τίτλος είναι κάθε σύμβαση που αποδεικνύει ένα δικαίωμα στο υπόλοιπο που απομένει, εάν, από τα περιουσιακά στοιχεία μιας οντότητας αφαιρεθούν οι υποχρεώσεις της.
- Εύλογη αξία είναι το ποσό με το οποίο ένα περιουσιακό στοιχείο θα μπορούσε να ανταλλαγεί ή μια υποχρέωση να διακανονισθεί μεταξύ δύο μερών που ενεργούν με τη θέλησή τους και με πλήρη γνώση των συνθηκών της αγοράς σε μια συναλλαγή σε καθαρά εμπορική βάση.

Ένας βασικός διαχωρισμός των χρηματοοικονομικών μέσων είναι η διάκρισή τους σε «βασικά» μέσα (όπως απαιτήσεις, λογαριασμοί πληρωτέοι και συμμετοχικούς τίτλους) και παράγωγα μέσα (Νεγκάκης και Κουσενίδης, 2015).

Ειδική έμφαση στο ΔΛΠ 32 δίδεται στα παράγωγα μέσα, ως εκ τούτου στην συνέχεια θα δοθεί έμφαση στα εν λόγω μέσα.

3.3.2 Παράγωγα μέσα

Ο μηχανισμός της αγοράς αποτελεί έναν τρόπο επικοινωνίας μεταξύ ατόμων που επιθυμούν την απόκτηση αγαθών και αυτών που επιθυμούν να παράξουν τα συγκεκριμένα αγαθά. Κατά την εξέλιξη της οικονομικής σκέψης, έγινε αποδεκτή η αρχή ότι ένα άτομο προτίθεται να αγοράσει ένα αγαθό όταν λαμβάνει κάποιο όφελος (χρησιμότητα) από το εν λόγω αγαθό, με την ένταση της επιθυμίας του να εκφράζεται σε χρηματικές μονάδες – δηλαδή, όσο πιο έντονη η επιθυμία του αγοραστή, τόσο και πιο πολλά χρήματα διατίθεται να δώσει για την απόκτηση του αγαθού-, ενώ,

παράλληλα, ένα άλλο άτομο προτίθεται να αναλάβει το κόστος παραγωγής και διάθεσης του συγκεκριμένου αγαθού, εφ' όσον το αντίτιμο που θα λάβει (υπερ)καλύπτει το εν λόγω κόστος (Samuelson 2000). Υπό αυτό το πρίσμα, το όφελος του καταναλωτή αντιστοιχίζεται με το κόστος του παραγωγού, ορίζοντας έτσι την τιμή του αγαθού. Με αυτό τον τρόπο, η παραγόμενη ποσότητα του αγαθού είναι τόση ώστε να καλύπτεται η επιθυμητή ποσότητα του καταναλωτή, χωρίς να εμφανίζεται πλεόνασμα ή έλλειψη του αγαθού. Έτσι, χωρίς να είναι απαραίτητη ουδεμία παρέμβαση, καθορίζεται η τιμή και η ποσότητα των παραγόμενων αγαθών.

Προκειμένου να λειτουργήσει ο περιγραφόμενος μηχανισμός της αγοράς θα πρέπει να έχουν διασφαλιστεί ορισμένες απαραίτητες συνθήκες, οι κυριότερες εκ των οποίων είναι (Samuelson & Nordhaus, 2000; Begg , 2006; Mankiw & Taylor, 2010):

- Η ύπαρξη πλειάδας αγοραστών και πωλητών, χωρίς να υφίστανται νομικοί ή άλλοι περιορισμοί στην δραστηριοποίησή τους
- Όλα τα αγαθά και οι υπηρεσίες έχουν τιμή και ανταλλάσσονται στις αγορές
- Καμμία επιχείρηση ή καταναλωτής δεν έχει τέτοιο μέγεθος ή ισχύ ώστε να επηρεάζει την τιμή της αγοράς
- Η ύπαρξη τέλει πληροφόρησης, χωρίς κόστος, για τις προτιμήσεις των καταναλωτών και το διαθέσιμό τους εισόδημα, καθώς και τις συνθήκες παραγωγής και κόστους των παραγωγών.
- Η απουσία εξωτερικών οικονομιών ή επιβαρύνσεων
- Η πλήρης κινητικότητα των συντελεστών παραγωγής

Προκειμένου να αντληθεί το κεφάλαιο για την παραγωγή των αγαθών, οι επιχειρήσεις έχουν την δυνατότητα να κάνουν χρήση των κεφαλαίων τους, τα οποία έχουν διακρατήσει ως αποθεματικό, να προβούν σε δανεισμό, ή να αντλήσουν κεφάλαια από επενδυτές οι οποίοι είναι πρόθυμοι να συμμετέχουν στο μετοχικό κεφάλαιο της επιχείρησης. Η εν λόγω συμμετοχή των επενδυτών δύναται να έχει την μορφή της ιδιωτικής τοποθέτησης, ή της αύξησης μετοχικού κεφαλαίου με δημόσια εγγραφή και εισαγωγή στο χρηματιστήριο. Στην δεύτερη, αυτή, περίπτωση, η τιμή του μετοχικού τίτλου διαμορφώνεται κάθε στιγμή από την προσφορά και την ζήτηση των τίτλων, ως εκ τούτου παρουσιάζει διακύμανση. Κάθε διακύμανση τιμής αποτελεί και μια παράμετρο αβεβαιότητας, ως εκ τούτου, οι επενδυτές χρειάζονται ένα εργαλείο προκειμένου να περιορίσουν αυτό τον κίνδυνο της αβεβαιότητας.

Επίσης, διακυμάνσεις παρουσιάζουν και οι τιμές των πρώτων υλών που χρησιμοποιούν οι επιχειρήσεις. Οι εν λόγω διακυμάνσεις επηρεάζουν δραστικά το επίπεδο λειτουργικού κόστους της επιχείρησης. Σε περίπτωση αύξησης της τιμής των πρώτων υλών, η επιχείρηση αντιμετωπίζει μεγαλύτερο κόστος, το οποίο δεν είναι πάντα αυτονόητο ότι θα μεταφραστεί σε άνοδο της τιμής των αγαθών, λόγω του ότι, συχνότατα, η ελαστικότητα του προϊόντος επί της τιμής είναι μεγαλύτερη της (αρνητικής) μονάδας, άρα η έμπροσθεν μετακύλιση του κόστους θα επιφέρει μείωση του συνολικού εσόδου της εταιρίας (Begg , 2006).

Για παράδειγμα, ένα αγαθό με ελαστικότητα τιμής ίση με -2, εάν αυξήσει την τιμή του αγαθού κατά 10%, λόγω αντίστοιχης και ισόποσης αύξησης του κόστους των πρώτων υλών της, θα παρουσιάσει μείωση των εσόδων της (κύκλος εργασιών) κατά 20%. Άρα, οι επιχειρήσεις χρειάζονται ένα εργαλείο προστασίας έναντι των διακυμάνσεων της τιμής των πρώτων υλών που χρησιμοποιούν.

Ακόμη, τόσο οι επιχειρήσεις, όσο και οι επενδυτές αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο μεταβολής των επιτοκίων της Κεντρικής Τράπεζας, η οποία μεταβολή θα επιφέρει αντίστοιχη μεταβολή στα επιτόκια των εμπορικών τραπεζών. Έτσι, μια επιχείρηση η οποία έχει λάβει δάνειο με κυμαινόμενο επιτόκιο, σε περίπτωση αύξησης των επιτοκίων, θα πρέπει να καταβάλλει αυξημένο ποσό αποπληρωμής του δανείου της, γεγονός που πιθανό να την φέρει αντιμέτωπη με δυσκολίες ρευστότητας, οι οποίες ενδέχεται να είναι δύσκολο να ξεπεραστούν. Επίσης, οι επενδυτές, σε περίπτωση αύξησης των επιτοκίων, βλέπουν την απόδοση της υπάρχουσας επένδυσής τους να μειώνεται, καθώς αντιμετωπίζουν μεγαλύτερο κόστος ευκαιρίας. Άρα, τόσο οι επιχειρήσεις, όσο και οι επενδυτές, χρειάζονται την ύπαρξη εργαλείων προκειμένου να μπορούν να προφυλαχθούν από τις αρνητικές συνέπειες της εν λόγω μεταβολής.

Όλα τα παραπάνω, συντελούν στο να καταδειχθεί η ανάγκη δημιουργίας συγκεκριμένων εργαλείων της χρηματοοικονομικής (finance), τα οποία να προστατεύουν τους συμμετέχοντες στην αγορά από τις διακυμάνσεις των τιμών. Τα εν λόγω εργαλεία είναι τα παράγωγα προϊόντα (derivatives).

Ως «παράγωγο», το λεξικό Μπαμπινιώτη δίδει τον ορισμό: «ό,τι παράγεται δευτερογενώς από άλλο αγαθό». Η έννοια των παραγώγων είναι ακριβώς αυτή: δημιουργούνται έχοντας ως υφιστάμενη, υποκείμενη αξία (για παράδειγμα, μια πρώτη ύλη, έναν μετοχικό ή ομολογιακό τίτλο, κτλ) στην οποία αναφέρονται και της

οποίας η τιμή κυμαίνεται. Η απόδοση των παραγώγων σχετίζεται ακριβώς με την διακύμανση της τιμής της υποκείμενης αξίας.

Με την χρήση ενός παραγώγου προϊόντος, ο ενδιαφερόμενος (π.χ., ο παραγωγός, ο επενδυτής, κ.ο.κ), έχει την δυνατότητα να καθορίσει από σήμερα την τιμή στην οποία θα αγοράσει μελλοντικά ένα συγκεκριμένο προϊόν – το οποίο αποτελεί και την υποκείμενη αξία του παραγώγου- ασχέτως της τιμής του προϊόντος την συγκεκριμένη στιγμή. Ως εκ τούτου, το παράγωγο είναι ένα συμβόλαιο ανάμεσα σε δύο μέρη, όπου συμφωνείται η αγοραπωλησία ενός συγκεκριμένου εμπορεύματος (φυσικού, πραγματικού ή άυλου) στον μέλλοντα χρόνο, με τους όρους της αγοραπωλησίας (τιμή και ποσότητα) καθορισμένους στον παρόντα χρόνο. Το συγκεκριμένο συμβόλαιο έχει ένα κόστος, το οποίο καταβάλλει ο αγοραστής του συμβολαίου στον πωλητή.

Με αυτό τον τρόπο, έχουμε επίτευξη των εξής:

- Ο αγοραστής έχει προστατευτεί από την μεταβολή της τιμής του εμπορεύματος, καθώς έχει προκαθορίσει από σήμερα την τιμή και την ποσότητα στην οποία θα αγοράσει το συγκεκριμένο εμπόρευμα.
- Ο πωλητής έχει εισπράξει έσοδο από την πώληση του συγκεκριμένου συμβολαίου και επίσης έχει διασφαλίσει την πώληση του εμπορεύματος του σε συγκεκριμένη τιμή.

Έτσι, τόσο ο πωλητής, όσο και ο αγοραστής του συγκεκριμένου εμπορεύματος έχουν περιορίσει την αβεβαιότητα ως προς την μελλοντική τιμή του προϊόντος.

Όπως αναφέρθηκε, η χρήση των παραγώγων προϊόντων μπορεί να λάβει τα χαρακτηριστικά της αντιστάθμισης του κινδύνου, ανάλογα με την πηγή από την οποία προέρχεται. Όμως, μπορεί επίσης να έχει ως στόχο την κερδοσκοπία επί των υποκείμενων αξιών, όταν οι συνθήκες της αγοράς επιτρέπουν αυτή την δραστηριοποίηση.

Τα παράγωγα έχουν τα εξής είδη (Whaley, 2006):

Προθεσμιακά συμβόλαια (forwards)

Το προθεσμιακό συμβόλαιο αποτελεί ένα συμβόλαιο μεταξύ δύο μερών: του αγοραστή και του πωλητή. Το συμβόλαιο ορίζει ότι σε συγκεκριμένη ημερομηνία, ο πωλητής έχει την υποχρέωση να πουλήσει στον αγοραστή το συγκεκριμένο αγαθό –

το οποίο αποτελεί και την υποκείμενη αξία του συμβολαίου- στην συγκεκριμένη αναφερόμενη τιμή και ο αγοραστής έχει την υποχρέωση να αγοράσει το αγαθό από τον πωλητή.

Ο λόγος που υφίστανται και δομούνται τα προθεσμιακά συμβόλαια είναι η διακύμανση των τιμών των υποκείμενων αξιών, λόγω ενδογενών ή εξωγενών παραμέτρων. Για παράδειγμα, η τιμή του αγαθού μεταβάλλεται ανάλογα με την προσφορά και ζήτησή του, το κόστος παραγωγής, το κόστος αποθήκευσης και διακίνησης, κ.ο.κ. Έτσι, προκειμένου να προστατευτεί ο αγοραστής του αγαθού από την ενδεχόμενη μελλοντική άνοδο των τιμών του αγαθού που επιθυμεί να αγοράσει, συνάπτει ένα συμβόλαιο, σύμφωνα με το οποίο «κλειδώνει» από σήμερα την τιμή αγοράς του συγκεκριμένου αγαθού με έναν πωλητή. Αντιστοίχως, ο πωλητής αντιμετωπίζει τον κίνδυνο μελλοντικής καθόδου των τιμών του αγαθού που πουλά, ως εκ τούτου έχει κίνητρο να «κλειδώσει» από σήμερα την τιμή πώλησης με τον μελλοντικό αγοραστή.

Τα προθεσμιακά συμβόλαια αποτελούν μια σχεδόν καθημερινή πρακτική σε πολλές μορφές της καθημερινής μας ζωής. Για παράδειγμα, ένα εισιτήριο διαρκείας μιας ποδοσφαιρικής ομάδας αποτελεί ένα προθεσμιακό συμβόλαιο (Μυλωνάς, 2005): ο φίλαθλος αγοράζει από σήμερα το εισιτήριο, εξασφαλίζοντας την παρουσία του στους μελλοντικούς αγώνες, έχοντας καταβάλλει από σήμερα το αντίτιμο. Αντιστοίχως, η προαγορά εισιτηρίων μιας συναυλίας, αποτελεί και αυτή ένα προθεσμιακό συμβόλαιο, αφού καταβάλλεται σήμερα αντίτιμο για κάτι που θα χρησιμοποιηθεί στο μέλλον.

Πέραν του οφέλους που προκύπτει από μια αρνητική, για τον αγοραστή ή τον πωλητή, μεταβολή της τιμής της υποκείμενης αξίας, το προθεσμιακό συμβόλαιο έχει μια σειρά από επιπρόσθετα πλεονεκτήματα: τόσο ο πωλητής, όσο και ο αγοραστής γνωρίζουν εκ των προτέρων ότι δεν θα αντιμετωπίσουν συνθήκες ελλείμματος ή πλεονάσματος του συγκεκριμένου προϊόντος, γεγονός που μπορεί να δυσχεράνει εξαιρετικά την παραγωγική τους διαδικασία και τις αναμενόμενες χρηματοροές τους (Whiley, 2006).

Ως πρακτικό παράδειγμα μπορούμε να αναφέρουμε το εξής: μια βιομηχανία ζάχαρης στην Ελλάδα αντιμετωπίζει τον κίνδυνο της μεταβολής της τιμής της πρώτης ύλης. Έτσι, συνάπτει ένα συμβόλαιο με τους καλλιεργητές ζαχαρότευτλων, σύμφωνα με το οποίο, στην συγκεκριμένη μελλοντική ημερομηνία, η βιομηχανία υποχρεούται να αγοράσει από τους συγκεκριμένους καλλιεργητές, την συγκεκριμένη

αναγραφόμενη ποσότητα, στην συμφωνημένη, προκαθορισμένη τιμή. Βεβαίως, το ζήτημα που προκύπτει είναι το εξής: εάν η τιμή της ζάχαρης όχι μόνο δεν αυξηθεί, αλλά τιθέτως μειωθεί, τότε η βιομηχανία θα πρέπει να καταβάλλει το συμφωνηθέν αντίτιμο, το οποίο θα είναι υψηλότερο από τις εκάστοτε (τρέχουσες, όταν επέλθει ο χρόνος παράδοσης) τιμές. Όμως, όπως έχουμε προαναφέρει, ο ρόλος του διαχειριστή κινδύνου δεν είναι να αποτρέψει την εμφάνιση του «δυσάρεστου» γεγονότος, αλλά να διαχειριστεί τις επιπτώσεις των αρνητικών μελλοντικών εξελίξεων. Το εάν θα μειωθεί, αντί να αυξηθεί, η τιμή της πρώτης ύλης έχει σχέση με μια σειρά παραμέτρων, όπως, π.χ. οι καιρικές συνθήκες. Όμως, η βιομηχανία δεν μπορεί να παρέμβει σε αυτές. Μπορεί μόνο να διαχειριστεί αυτόν τον κίνδυνο, περιορίζοντας τις επιπτώσεις του.

Τα προθεσμιακά συμβόλαια αποτελούν, στην ουσία, ιδιωτικά συμφωνητικά μεταξύ του πωλητή και του αγοραστή. Ο μεν αγοραστής λαμβάνει θετική θέση στο συμβόλαιο (θέση long), ενώ ο πωλητής λαμβάνει αρνητική θέση (θέση short). Λόγω του ότι τα προθεσμιακά συμβόλαια καλύπτουν τις ιδιαίτερες ανάγκες των αντισυμβαλλομένων μερών, δεν έχουν τυποποιημένα χαρακτηριστικά, ως εκ τούτου δεν αποτελούν αντικείμενο περαιτέρω συναλλαγής. Ακριβώς αυτό τους το χαρακτηριστικό είναι που δημιούργησε την ανάγκη να φτιαχτούν συμβόλαια με τυποποιημένα χαρακτηριστικά, τα οποία να καλύπτουν ευρύτερη μάζα ενδιαφερομένων μερών, ούτως ώστε να αποτελούν αντικείμενο συναλλαγών. Έτσι, δημιουργήθηκαν τα συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης.

Συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης (futures)

Τα συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης (ΣΜΕ) έχουν τον ίδιο στόχο ύπαρξης με τα προθεσμιακά συμβόλαια, με την διαφορά ότι είναι τυποποιημένα προϊόντα, τα οποία διαπραγματεύονται σε οργανωμένες αγορές. Συγκεκριμένα, τα ΣΜΕ έχουν συγκεκριμένη ημερομηνία λήξης τους (δηλαδή συγκεκριμένο μήνα παράδοσης της υποκείμενης αξίας), με συγκεκριμένη ποιότητα του αγαθού και με συγκεκριμένο και κοινό για όλους τόπο παράδοσης των υποκείμενων αξιών (Μυλωνάς, 2005). Επίσης, λόγω του ότι διαπραγματεύονται σε οργανωμένη αγορά, δεν υφίσταται ο κίνδυνος αθέτησης της υποχρέωσης του πωλητή ή του αγοραστή, διότι και οι δύο έχουν καταβάλλει ένα ελάχιστο ποσό ως εγγύηση «καλής εκτέλεσης», το οποίο διασφαλίζει την δυνατότητα ανταπόκρισης των συμβαλλομένων μερών στους όρους του

συμβολαίου. Το ποσό αυτό αποτελεί το ελάχιστο περιθώριο ασφάλισης, και αντιστοιχεί σε ένα προκαθορισμένο ποσοστό της αξίας του ΣΜΕ.

Η χρήση των ΣΜΕ έχει παρόμοια, όπως είδαμε, λειτουργία με αυτή των προθεσμιακών συμβολαίων. Ο αγοραστής και ο πωλητής έχουν την υποχρέωση της πραγματοποίησης της συναλλαγής στην προκαθοριζόμενη ημερομηνία, τιμή και ποσότητα. Όμως, σε αντίθεση με τα forwards, τα ΣΜΕ μπορούν να μεταβιβαστούν σε οποιοδήποτε ενδιαφερόμενο μέρος, οποιαδήποτε στιγμή πριν την ημερομηνία λήξης τους. Η τιμή των ΣΜΕ διαμορφώνεται κάθε στιγμή λειτουργίας της οργανωμένης αγοράς και εκκαθαρίζονται καθημερινά. Ως εκ τούτου, τόσο αυτός που έχει λάβει θέση long (αγοραστής), όσο και αυτός που έχει λάβει θέση short (ο πωλητής), μπορούν να μεταπωλήσουν το ΣΜΕ, με κέρδος ή με ζημία.

Για παράδειγμα, ένας αγοραστής ΣΜΕ με υποκείμενη αξία μια μετοχή, επιθυμεί να αγοράσει ένα ΣΜΕ επί της συγκεκριμένης μετοχής, επειδή προβλέπει ότι η τιμή της μετοχής θα αυξηθεί. Προκειμένου να αγοράσει το ΣΜΕ, ο αγοραστής καταβάλλει το ποσοστό που ορίζεται από το χρηματιστήριο παραγώγων. Έστω ότι το συγκεκριμένο ποσοστό για το ΣΜΕ της συγκεκριμένης μετοχής είναι το 50% της τρέχουσας αξίας της μετοχής. Η σημερινή τιμή της μετοχής είναι 2 ευρώ και ο επενδυτής επιθυμεί να αγοράσει 1 ΣΜΕ, το οποίο αντιπροσωπεύει 100 μετοχές. Εάν ο επενδυτής αγόραζε σήμερα τις 100 μετοχές, θα έπρεπε να καταβάλλει $100 \cdot 2 = 200$ ευρώ. Αγοράζοντας το ΣΜΕ, ο επενδυτής θα χρειαστεί να καταβάλει το 50% του ποσού αυτού, άρα 100 ευρώ. Εάν στην λήξη του συγκεκριμένου ΣΜΕ η αξία της μετοχής βρίσκεται στα 2,5 ευρώ, ο επενδυτής θα έχει κερδίσει 50 ευρώ, αφού ο όρος του συμβολαίου που είχε αγοράσει προέβλεπε τιμή αγοράς στα 2 ευρώ ανά μετοχή.

Πέραν όμως της απόδοσης (θετικής ή αρνητικής) που θα έχει ο επενδυτής στην λήξη του ΣΜΕ, έχει την δυνατότητα να μεταπωλήσει το συγκεκριμένο ΣΜΕ σε άλλον επενδυτή, είτε προκειμένου να καταγράψει πιο γρήγορα το κέρδος του, είτε προκειμένου να περιορίσει τις ζημίες του αν τυχόν η πρόβλέψή τους δεν επαληθευτεί. Έτσι, σε περίπτωση που η τιμή της συγκεκριμένης μετοχής –άρα και του ΣΜΕ που έχει ως υποκείμενο τίτλο την μετοχή- πέφτει, τότε δεν χρειάζεται να περιμένει έως την λήξη του το ΣΜΕ, αλλά μπορεί να το μεταπωλήσει, φυσικά καταγράφοντας ζημία ανάμεσα στην τιμή αγοράς του ΣΜΕ και την τιμή πώλησής του.

Δικαιώματα προαίρεσης (options)

Τα δικαιώματα προαίρεσης (options) αποτελούν συμβόλαια που αφορούν στην πραγματοποίηση μιας συναλλαγής με συγκεκριμένους όρους στο μέλλον. Τα options δίνουν το δικαίωμα, αλλά όχι την υποχρέωση, στον αγοραστή του συμβολαίου να πραγματοποιήσει την καθοριζόμενη συναλλαγή στην προκαθοριζόμενη τιμή και ημερομηνία. Προκειμένου ο αγοραστής να αποκτήσει αυτό το δικαίωμα, καταβάλλει στον πωλητή του συμβολαίου ένα αντίτιμο, το οποίο καλείται premium. Ο πωλητής του συμβολαίου, έχοντας εισπράξει το premium, δεν έχει το δικαίωμα της υπαναχώρησης: έχει την υποχρέωση να εκπληρώσει τους όρους του συμβολαίου.

Ο επενδυτής μπορεί να λάβει θέση αγοραστή (long) ή πωλητή (short) είτε του δικαιώματος αγοράς (call option) είτε του δικαιώματος πώλησης (put option). Έτσι, ο αγοραστής ενός δικαιώματος αγοράς λαμβάνει θέση long call, ο πωλητής δικαιώματος αγοράς λαμβάνει θέση short call, ενώ αντίστοιχα ο αγοραστής ενός δικαιώματος πώλησης λαμβάνει θέση long put, ενώ ο πωλητής δικαιώματος πώλησης λαμβάνει θέση short put (Νεγκάκης και Κουσενίδης, 2015).

3.3.3 Χειρισμός και καταγραφή παραγώγων μέσων στο ΔΛΠ 32

Σύμφωνα με το ΔΛΠ 32, στα χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία περιλαμβάνονται τα παράγωγα που μπορούν να διακανονιστούν ή θα διακανονιστούν «εκτός από την ανταλλαγή συγκεκριμένου ποσού μετρητών ή άλλου χρηματοοικονομικού στοιχείου με συγκεκριμένη ποσότητα ιδίων συμμετοχικών τίτλων της οντότητας. Για το σκοπό αυτό στους ίδιους συμμετοχικούς τίτλους της οντότητας δεν συμπεριλαμβάνονται μέσα τα οποία είναι τα ίδια συμβόλαια για τη μελλοντική παραλαβή ή παράδοση των ιδίων συμμετοχικών τίτλων της οντότητας».

Αντίστοιχα, ως χρηματοοικονομική υποχρέωση λογίζεται το «παράγωγο που θα ή μπορεί να διακανονιστεί εκτός από την ανταλλαγή συγκεκριμένου ποσού μετρητών ή άλλου χρηματοοικονομικού περιουσιακού στοιχείου με συγκεκριμένη ποσότητα των ιδίων συμμετοχικών τίτλων της οντότητας. Για το σκοπό αυτό στους ίδιους συμμετοχικούς τίτλους της οντότητας δεν συμπεριλαμβάνονται μέσα τα οποία είναι τα ίδια συμβόλαια για τη μελλοντική παραλαβή ή παράδοση των ιδίων συμμετοχικών τίτλων της οντότητας».

Σε περίπτωση που το παράγωγο δίδει στο ένα μέρος των αντισυμβαλλομένων την επιλογή του τρόπου διακανονισμού, τότε λογίζεται ως περιουσιακό στοιχείο (και αντιστοίχως, ως χρηματοοικονομική υποχρέωση), πέραν της περίπτωσης του χαρακτηρισμού του ως συμμετοχικού τίτλου, σε περίπτωση που κάτι τέτοιο θα προέκυπτε από τους εναλλακτικούς τρόπους συμψηφισμού. Για παράδειγμα, όταν μια οντότητα εκδώσει μετοχικό δικαίωμα προαίρεσης με διακανονισμό τοις μετρητοίς ή με ανταλλαγή των μετοχών με μετρητά, το εν λόγω δικαίωμα λογίζεται ως χρηματοοικονομική υποχρέωση.

Σε γενικές γραμμές, τα παράγωγα μέσα εκλαμβάνεται ότι δημιουργούν αφ' ενός το δικαίωμα της ανταλλαγής στοιχείων του ενεργητικού ή υποχρεώσεις του ενός μέρους με το άλλο μέρος υπό «πιθανώς ευνοϊκούς όρους» ή δημιουργούν συμβατική υποχρέωση ανταλλαγής στοιχείων του ενεργητικού ή υποχρεώσεις του ενός μέρους με το άλλο μέρος υπό πιθανώς δυσμενείς όρους. Το γεγονός του ότι ενδέχεται να προκύψουν πιθανώς ευνοϊκοί ή δυσμενείς όροι, οφείλεται αφ' ενός στο ότι μεταβάλλεται η τιμή της υποκείμενης αξίας, αλλά και στο ότι προκύπτει μεταβολή στην τιμή του παραγώγου προϊόντος.

Στο ΔΛΠ 32 δεν λογίζονται ως χρηματοοικονομικά παράγωγα μέσα οι συμβάσεις αγοράς ή πώλησης μη χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων στις οποίες το συμβατικό δικαίωμα του ενός μέρους να λάβει ένα μη χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο ή υπηρεσία καθώς και η αντίστοιχη υποχρέωση του άλλου μέρους, δεν δημιουργούν σε κανένα από τα δύο μέρη άμεσο δικαίωμα ή υποχρέωση λήψης, παράδοσης ή ανταλλαγής χρηματοοικονομικού περιουσιακού στοιχείου. Βασικό κριτήριο για τον χαρακτηρισμό του ως χρηματοοικονομικό μέσο αποτελεί η ευχέρεια αγοραπωλησίας του συμβολαίου.

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο ΔΛΠ 32 «Η δυνατότητα αγοράς ή πώλησης ενός συμβολαίου αγαθών τοις μετρητοίς, η ευκολία με την οποία μπορεί αυτό να αγοραστεί ή να πωληθεί και η ευχέρεια να συμφωνηθεί ταμιακός διακανονισμός της υποχρέωσης παραλαβής ή παράδοσης του αγαθού, δεν αλλάζουν το θεμελιακό χαρακτήρα του συμβολαίου σε βαθμό που να δημιουργεί ένα χρηματοοικονομικό μέσο. Ωστόσο, κάποια συμβόλαια αγοράς ή πώλησης μη χρηματοοικονομικών στοιχείων που μπορούν να διακανονιστούν συμψηφιστικά ή με την ανταλλαγή χρηματοοικονομικών μέσων ή των οποίων το μη χρηματοοικονομικό στοιχείο είναι άμεσα μετατρέψιμο σε μετρητά, εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος Προτύπου, ως αν ήταν χρηματοοικονομικά μέσα».

Αντιστοίχως, ως χρηματοοικονομικό μέσο λογίζεται εκείνο που ο διακανονισμός γίνεται με μετρητά, όμως το ποσό του διακανονισμού εξάγεται από υπολογισμό (άρα μεταβάλλεται βάσει των συνθηκών) και δεν είναι καθορισμένο.

Επίσης, ως χρηματοοικονομικό μέσο λογίζεται και εκείνο που «δημιουργεί ένα μη χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο ή μη χρηματοοικονομική υποχρέωση επιπροσθέτως προς ένα χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο ή χρηματοοικονομική υποχρέωση», άρα δίδουν στο ένα μέρος την δυνατότητα της ανταλλαγής χρηματοοικονομικού περιουσιακού στοιχείου με κάποιο μη-χρηματοοικονομικό στοιχείο (Νεγκάκης, 2015).

3.3.4 Ίδια κεφάλαια και υποχρεώσεις

Βασική αρχή του ΔΛΠ 32 είναι η ταξινόμηση των περιγραφόμενων χρηματοοικονομικών μέσων ως ίδια κεφάλαια και ως υποχρεώσεις.

Ο εκδότης ενός χρηματοοικονομικού μέσου οφείλει να το αναγνωρίσει, είτε εξ' ολοκλήρου, είτε στα συστατικά του μέρη, ως συμμετοχικό τίτλο –ο οποίος κατατάσσεται στα ίδια κεφάλαια-, είτε ως χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο, είτε ως χρηματοοικονομική υποχρέωση. Βάσει αυτής της κατάταξης επηρεάζονται οι κεντρικοί άξονες των οικονομικών καταστάσεων, όπως το ύψος των ιδίων κεφαλαίων, το ύψος των υποχρεώσεων, ο λόγος ιδίων κεφαλαίων και υποχρεώσεις, κ.ο.κ., που με την σειρά τους καθορίζουν την εξέλιξη της τιμής της μετοχής της εταιρίας, του επιτοκίου δανεισμού, την ευκολία ή δυσκολία άντλησης δανειακών κεφαλαίων, της αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας, κ.τ.λ.

Θεμελιώδες στοιχείο της κατάταξης αποτελεί η ουσία της σχετικής σύμβασης και όχι ο νομικός τύπος της σύμβασης. Για παράδειγμα, μπορεί, τυπικά, ένα μέσο μπορεί να έχει τυπικά την μορφή του συμμετοχικού τίτλου, όμως ουσιαστικά αποτελεί υποχρέωση της εταιρίας. Έτσι, ενώ μια προνομιούχος μετοχή με ρητή πρόβλεψη υποχρεωτικής εξόφλησης σε προκαθορισμένη ημερομηνία ή με προκαθορισμένο αντίτιμο τυπικά λογίζεται ως συμμετοχικός τίτλος, σύμφωνα με τα ΔΛΠ και το ουσιαστικό τους περιεχόμενο θα πρέπει να λογίζεται ως υποχρέωση.

Η ουσία της κατάταξης του μέσου ως συμμετοχικού τίτλου ή ως υποχρέωσης διαπιστώνεται από το εάν προκύπτει συμβατική υποχρέωση μεταβίβασης, από την οντότητα σε τρίτο μέρος, μετρητών ή λοιπών χρηματοοικονομικών μέσων, ή εάν

διαπιστώνεται ότι προκύπτει συμβατική υποχρέωση ανταλλαγής χρηματοοικονομικών στοιχείων με τρίτο μέρος υπό όρους δυνητικά δυσμενείς για τον εκδότη (Νεγκάκης, 2012).

Ταυτόχρονα, για την κατάταξη του μέσου ως συμμετοχικού τίτλου, θα πρέπει να δύναται να διακανονιστεί ή θα διακανονιστεί με τους ίδιους συμμετοχικούς τίτλους του εκδότη, είτε με μη παράγωγο μέσο που «δεν περιλαμβάνει καμία υποχρέωση η οντότητα να παραδώσει μεταβλητή ποσότητα των ίδιων συμμετοχικών τίτλων της» ή με παράγωγο μέσο «που μπορεί να διακανονιστεί μόνον από τον εκδότη με την ανταλλαγή συγκεκριμένου ποσού μετρητών ή άλλου χρηματοοικονομικού περιουσιακού στοιχείου με συγκεκριμένη ποσότητα των ίδιων συμμετοχικών τίτλων της οντότητας. Για τον σκοπό αυτό στους ίδιους συμμετοχικούς τίτλους του εκδότη δεν συμπεριλαμβάνονται μέσα τα οποία είναι τα ίδια συμβόλαια για τη μελλοντική παραλαβή ή παράδοση των ίδιων συμμετοχικών τίτλων του εκδότη».

Αντιστοίχως, δεν αποτελεί συμμετοχικό τίτλο η συμβατική υποχρέωση (είτε από μη-παράγωγο, είτε από παράγωγο) που δύναται να καταλήξει ή θα καταλήξει «στη μελλοντική παραλαβή ή παράδοση των ίδιων συμμετοχικών τίτλων του εκδότη», όμως δεν πληροί τους παραπάνω όρους από κοινού.

Από την ταξινόμηση των μέσων ως συμμετοχικών τίτλων ή ως υποχρεώσεων προκύπτει και το κατά πόσο οι τόκοι και τα μερίσματα, καθώς και τα κέρδη ή οι ζημιές θα ενταχθούν ως έξοδα, έσοδα ή μεταβολή των ίδιων κεφαλαίων. Και πάλι πρέπει να τονιστεί ότι το ΔΛΠ 32 έχει ως άξονα την ουσία της λειτουργίας του μέσου και όχι την τυπική του κατάταξη. Για παράδειγμα, το μερίσμα μιας μετοχής που έχει αναγνωριστεί στις υποχρεώσεις, θα λογιστεί και καταγραφεί στα έξοδα (Νεγκάκης, 2015).

3.4 Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 39

3.4.1 Στόχος, σημασία και πεδίο εφαρμογής ΔΛΠ 39

Ο σκοπός του ΔΛΠ 39 είναι η καθιέρωση αρχών βάσει των οποίων θα γίνεται η αναγνώριση και επιμέτρηση των χρηματοοικονομικών μέσων και υποχρεώσεων,

καθώς και ορισμένων συμβολαίων αγοράς και πώλησης μη-χρηματοοικονομικών στοιχείων. Το ΔΛΠ 39 λειτουργεί συμπληρωματικά με το ΔΛΠ 32.

Όπως ορίζεται στο ΔΛΠ 39, το πρότυπο εφαρμόζεται «από όλες τις οντότητες και για όλα τα χρηματοοικονομικά μέσα εκτός από:

(α) εκείνες τις συμμετοχές σε θυγατρικές, συγγενείς εταιρίες και κοινοπραξίες που αντιμετωπίζονται λογιστικά σύμφωνα με το ΔΛΠ 27¹⁰, ΔΛΠ 28¹¹ ή ΔΠΧΑ 11¹². Ωστόσο, οι οντότητες θα εφαρμόζουν το παρόν Πρότυπο σε συμμετοχές που αντιμετωπίζονται με τα εν λόγω πρότυπα

(β) δικαιώματα και υποχρεώσεις από μισθώματα για τα οποία εφαρμόζεται το ΔΛΠ 17

Ωστόσο,

(i) απαιτήσεις από μισθώματα που αναγνωρίζονται από εκμισθωτή υπόκεινται στις διατάξεις που αφορούν τη διαγραφή και την απομείωση του παρόντος Προτύπου (βλέπε παραγράφους 15-37, 58, 59, 63-65 και το Προσάρτημα Α παραγράφους ΟΕ36-ΟΕ52 και ΟΕ84-ΟΕ93),

(ii) απαιτήσεις από χρηματοδοτικές μισθώσεις που αναγνωρίζονται από εκμισθωτή υπόκεινται στις διατάξεις που αφορούν στη διαγραφή του παρόντος Προτύπου (βλέπε παραγράφους 39-42 και το Προσάρτημα Α παραγράφους ΟΕ57-ΟΕ63)

και

(iii) παράγωγα που ενσωματώνονται σε μισθώσεις που υπόκεινται στις διατάξεις αφορούν ενσωματωμένα παράγωγα του παρόντος Προτύπου (βλέπε παραγράφους 10-13 και το Προσάρτημα Α παραγράφους ΟΕ27-ΟΕ33).

(γ) δικαιώματα και υποχρεώσεις εργοδοτών σύμφωνα με προγράμματα παροχών σε εργαζομένους στα οποία εφαρμόζεται το ΔΛΠ 19¹³

(δ) χρηματοοικονομικά μέσα εκδοθέντα από την οντότητα που ικανοποιούν τον ορισμό του συμμετοχικού τίτλου στο ΔΛΠ 32 (περιλαμβανομένων δικαιωμάτων προαίρεσης και δικαιωμάτων αγοράς μετοχών).

Όμως, ο κάτοχος τέτοιων συμμετοχικών τίτλων θα εφαρμόζει αυτό το Πρότυπο στα μέσα αυτά, εκτός αν ικανοποιούν την εξαίρεση του (α) πιο πάνω (ΔΠΧΠ 3)

¹⁰ Ενοποιημένες και Ιδιαίτερες Οικονομικές Καταστάσεις

¹¹ Επενδύσεις σε Συγγενείς Επιχειρήσεις

¹² Συμμετοχές σε Κοινοπραξίες

¹³ Παροχές σε Εργαζομένους.

(ε) δικαιώματα και υποχρεώσεις βάσει ασφαλιστηρίου συμβολαίου όπως καθορίζονται στο Δ.Π.Χ.Π. 4¹⁴ ή βάσει συμβολαίου που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του Δ.Π.Χ.Π. 4 επειδή περιέχει χαρακτηριστικό προαιρετικής συμμετοχής. Όμως, αυτό το Πρότυπο εφαρμόζεται σε παράγωγα που ενσωματώνονται σε τέτοια συμβόλαια αν το ίδιο το παράγωγο δεν είναι συμβόλαιο που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του Δ.Π.Χ.Π. 4

Επίσης, αν ένα ασφαλιστήριο συμβόλαιο είναι συμβόλαιο χρηματοοικονομικής εγγύησης που συνήφθηκε ή διατηρήθηκε κατά τη μεταβίβαση χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων ή υποχρεώσεων σε άλλο μέρος, που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος Προτύπου, ο εκδότης θα εφαρμόζει αυτό το Πρότυπο στο συμβόλαιο (βλέπε παράγραφο 3 και Προσάρτημα Α παράγραφος ΟΕ4Α).

(στ) συμβάσεις για ενδεχόμενη αντιπαροχή σε μία συνένωση επιχειρήσεων (βλέπε Δ.Π.Χ.Π. 3¹⁵). Η εξαίρεση αυτή αφορά μόνον τον αποκτώντα.

(ζ) συμβάσεις μεταξύ ενός αποκτώντος και ενός πωλητού σε μία συνένωση επιχειρήσεων για αγορά ή πώληση ενός αποκτώμενου σε μελλοντική ημερομηνία.

(η) δανειακές δεσμεύσεις πλην εκείνων που αναφέρονται στην παράγραφο 4. Ο εκδότης δανειακών δεσμεύσεων θα εφαρμόζει το ΔΛΠ 37 σε δανειακές δεσμεύσεις που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος Προτύπου. Ωστόσο, όλες οι δανειακές δεσμεύσεις υπόκεινται στις διατάξεις του παρόντος Προτύπου που αφορούν τη διαγραφή (βλέπε παραγράφους 15-42 και το Προσάρτημα Α παραγράφους ΟΕ36-ΟΕ63).

θ) χρηματοοικονομικά μέσα, συμβάσεις και υποχρεώσεις σύμφωνα με συμφωνίες αμοιβών που βασίζονται σε μετοχές στις οποίες εφαρμόζεται το Δ.Π.Χ.Π. 2¹⁶, εκτός από συμβάσεις που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των παραγράφων 5-7 του παρόντος Προτύπου, στις οποίες εφαρμόζεται τα παρόν Πρότυπο.» (ΔΠΧΠ 2)

ι) δικαιώματα σε πληρωμές για την αποζημίωση της οικονομικής οντότητας για δαπάνες στις οποίες υποχρεούται να προβεί προκειμένου να διακανονίσει μία υποχρέωση που αναγνωρίζει ως πρόβλεψη, σύμφωνα με το ΔΛΠ 37¹⁷ ή για τις οποίες, σε προγενέστερη περίοδο, είχε αναγνωρίσει πρόβλεψη σύμφωνα με το ΔΛΠ 37» (Νεγκάκης, 2012).

¹⁴ Ασφαλιστήρια Συμβόλαια

¹⁵ Συνενώσεις Επιχειρήσεων

¹⁶ Παροχές που Εξαρτώνται από την Αξία των Μετοχών

¹⁷ Προβλέψεις, Ενδεχόμενες Υποχρεώσεις και Ενδεχόμενες Απαιτήσεις

3.4.2 Καταχώριση χρηματοοικονομικών μέσων

Τα χρηματοοικονομικά μέσα καταχωρούνται από την οντότητα βάσει του ότι αυτά αποτελούν περιουσιακά της στοιχεία ή υποχρεώσεις, άρα όταν η οντότητα αποτελεί αντισυμβαλλόμενο μέρος της σύμβασης

Ως χρηματοοικονομικά μέσα λογίζονται τα ρευστά διαθέσιμα, οι ομολογίες, οι μετοχές, τα παράγωγα, τα γερσ, κτλ., που, στην περίπτωση της καταχώρισής τους στο ενεργητικό δηλώνουν δικαίωμα που προκύπτει από την σύμβαση για λήψη μετρητών ή αντίστοιχων χρηματοοικονομικών μέσων, ή ανταλλαγής χρηματοοικονομικών μέσων σε συνθήκες δυνητικά ευνοϊκές για την οντότητα, ενώ στην περίπτωση καταχώρισής τους στο παθητικό δηλώνουν υποχρέωση της οντότητας που προκύπτει από την σύμβαση για εκχώρηση μετρητών ή αντίστοιχων χρηματοοικονομικών μέσων, ή ανταλλαγής χρηματοοικονομικών μέσων σε συνθήκες δυνητικά δυσμενείς για την οντότητα.

Επίσης, τα χρηματοοικονομικά μέσα δύνανται να αποτελούν συμβόλαια βάσει των οποίων προκύπτει συμβατικό δικαίωμα λήψης μετοχών από το έτερο μέρος ή συμβατική υποχρέωση παράδοσης ιδίων μετοχών στο έτερο μέρος (Νεγκάκης, 2015).

3.4.3 Αποτίμηση χρηματοοικονομικών μέσων

Η αρχική αποτίμηση των χρηματοοικονομικών μέσων γίνεται βάσει της τιμής κόστους (τιμή κτίσης). Αυτή η τιμή αποτελεί και την αρχική αποτίμηση της εύλογης αξίας.

Εφ' όσον υπάρχει δημοσιευμένη τιμή και η αγορά του χρηματοοικονομικού μέσου είναι ενεργή, τότε ως εύλογη αξία λαμβάνεται η εν λόγω τιμή.

Σε αυτό το σημείο γίνεται ο εξής διαχωρισμός:

- Εφ' όσον το χρηματοοικονομικό μέσο κατέχεται από την οντότητα ή είναι υποχρέωση, τότε ως εύλογη αξία λαμβάνεται η τιμή ζήτησης
- Εφ' όσον το χρηματοοικονομικό μέσο αποκτάται από την οντότητα ή αποτελεί υποχρέωση που κατέχει η οντότητα, τότε ως εύλογη αξία λαμβάνεται η τιμή προσφοράς.

- Εφ' όσον ενυπάρχουν αλληλεπικαλυπτόμενοι κίνδυνοι αγοράς, τότε ως εύλογη αξία λαμβάνεται η μέση τιμή.

Εάν οι τρέχουσες τιμές προσφοράς και ζήτησης δεν είναι διαθέσιμες, ως εύλογη αξία λαμβάνεται η τελευταία τιμή συναλλαγής, κάτι που ισχύει εάν δεν έχουν μεταβληθεί οι οικονομικές συνθήκες

Σε περίπτωση που η αγορά δεν είναι ενεργή, τότε χρησιμοποιείται τεχνική αποτίμησης. Σε περίπτωση που υφίσταται ευρέως χρησιμοποιούμενη τεχνική αποτίμησης από τους συμμετέχοντες στην αγορά, η οποία δίδει αξιόπιστα αποτελέσματα, τότε η οντότητα χρησιμοποιεί την εν λόγω τεχνική.

Ως επί το πλείστον, χρησιμοποιούνται οι εξής τεχνικές:

- Η αναφορά στην εμπορική αξία μιας συναλλαγής επί ενός πανομοιότυπου μέσου, σε συνθήκες όπου ο αγοραστής και ο πωλητής λειτουργούν σε αυτόβουλη βάση και έχοντας συνολική εικόνα για τις συνθήκες που επικρατούν στην αγορά
- Η μέθοδος των προεξοφλημένων ταμειακών ροών
- Τα μοντέλα αποτίμησης των options, όπως το μοντέλο των Black & Scholes

Όπως ορίζει το ΔΛΠ 39, η χρησιμοποιούμενη τεχνική αποτίμησης οφείλει να ενσωματώνει το σύνολο των παραμέτρων που θα λάμβαναν υπ' όψιν οι συμμετέχοντες στην αγορά και να διέπεται από συνέπεια προς τις ευρέως χρησιμοποιούμενες μεθόδους. Βεβαίως, κατά την πάροδο του χρόνου γίνονται αναθεωρήσεις στην μέθοδο, προκειμένου αφ' ενός να υπάρχουν αναθεωρήσεις στις παραμέτρους και αφ' ετέρου να ενσωματώνονται όλα τα νεότερα στοιχεία και δεδομένα της αγοράς (Νεγκάκης, 2015).

Προκειμένου να αποτιμηθούν, μετά την αρχική τους αναγνώριση, τα χρηματοοικονομικά στοιχεία κατηγοριοποιούνται ως κάτωθι:

1. Χρηματοοικονομικά μέσα ενεργητικού και παθητικού, αποτιμώμενα στην εύλογη αξία
2. Χρηματοοικονομικά μέσα που διακρατώνται μέχρι την λήξη.
3. Δάνεια και απαιτήσεις
4. Διαθέσιμα προς πώληση χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία.

Η αποτίμηση των χρηματοοικονομικών μέσων γίνεται ως εξής:

A). Δάνεια και ομόλογα, όπου γίνεται αποτίμηση είτε μέσω εύλογης αξίας (δια μέσου των αποτελεσμάτων), είτε βάσει του αποσβεσμένου κόστους, είτε της εύλογης αξίας μέσω ιδίων κεφαλαίων.

B) Μετοχές. Η αποτίμηση των μετοχών γίνεται με κριτήριο το εάν κατέχονται για εμπορική εκμετάλλευση, όπου και γίνεται υπολογισμός της εύλογης αξίας βάσει αποτελεσμάτων και εάν είναι προσδιορισμένες σε εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων, όπου σε άλλη περίπτωση, οι διαθέσιμες προς πώληση υπολογίζονται βάσει της εύλογης; Αξίας μέσω ιδίων κεφαλαίων.

Γ). Χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις. Η αξία των χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων διακρίνεται στο εάν αυτές κατέχονται για εμπορική εκμετάλλευση, όπου ακολουθείται η εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων, είτε δεν προορίζονται για εμπορική εκμετάλλευση και δεν είναι προσδιορισμένες σε εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων, όπου ακολουθείται το αποσβεσμένο κόστος και γίνεται αναγνώριση του κέρδους (ή της ζημίας) στα αποτελέσματα, κατά την πώληση της υποχρέωσης (Νεγκάκης και Ταχυνάκης 2013).

3.5 Γενική αποτίμηση εφαρμογής Διεθνών Λογιστικών Προτύπων

Ένα από τα κύρια στοιχεία της συζήτησης αναφορικά με την εύλογη αξία εστιάζει στο κατά πόσο αυξάνεται η αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων με την χρήση της συγκεκριμένης μεθοδολογίας.

Επ' αυτού, θα πρέπει να γίνει μια γενικότερη αξιολόγηση για την συνεισφορά των ΔΛΠ στην βελτίωση της ποιότητας των οικονομικών καταστάσεων, προκειμένου να διαπιστωθεί η αναγκαιότητα της υιοθέτησής τους.

Σύμφωνα με τους Barth (2007) σε έρευνα που έγινε σε 21 χώρες που εφάρμοσαν τα ΔΛΠ, διαπιστώθηκε σημαντική αύξηση της ποιότητας των οικονομικών καταστάσεων με την υιοθέτηση των ΔΛΠ. Σύμφωνα με τους Daske (2008), η υιοθέτηση των ΔΛΠ επέφερε σημαντικές βελτιώσεις όχι μόνο στις ίδιες τις εταιρίες αναφορικά με την ποιότητα των οικονομικών τους καταστάσεων, αλλά επίσης συνοδεύθηκε από βελτίωση στην συνολική εμπιστοσύνη προς την αγορά και την χώρα. Επίσης, σύμφωνα με τους Soderstrom & Sun (2007), καταγράφεται βελτίωση της ποιότητας των οικονομικών καταστάσεων μετά την υιοθέτηση των ΔΛΠ. Ακόμη, στην έρευνα των Callao (2007) αναφορικά με τις Ισπανικές εταιρίες,

καταδεικνύεται ότι η εφαρμογή των ΔΛΠ επέφερε σημαντικές βελτιώσεις στην συγκρισιμότητα και σχετικότητα των οικονομικών καταστάσεων.

Σύμφωνα με τους Barth (2008), η ποιότητα των λογιστικών καταστάσεων αυξάνεται σημαντικά με την υιοθέτηση των ΔΛΠ, κάτι που εν πολλοίς οφείλεται στις ενισχυμένες προβλέψεις των ΔΛΠ για αυξημένη διαφάνεια των οικονομικών καταστάσεων. Αυτό το γεγονός συνδέεται με σημαντικές θετικές επιπτώσεις, τόσο σε επίπεδο εταιρίας, όσο και στο συνολικό επενδυτικό και οικονομικό περιβάλλον (Leun & Verrecchia, 2000).

Σύμφωνα με τους Ashbaugh & Pincus (2001) η υιοθέτηση των ΔΛΠ αυξάνει την ικανότητα των οικονομικών αναλυτών να προβλέπουν με ακρίβεια την εξέλιξη των εταιρικών οικονομικών μεγεθών και μειώνει τα σφάλματα των προβλέψεων, γεγονός που, πέραν όλων των λοιπών θετικών συνεπειών, έχει ως αποτέλεσμα και την μείωση της δυνατότητας χειραγώγησης των κερδών από τις εταιρίες.

Σύμφωνα με την μελέτη των Papadatos & Bellas (2011), η υιοθέτηση των IFRS επιφέρει σημαντικά πλεονεκτήματα στις Ελληνικές εισηγμένες, καθώς αυξάνουν την αξιοπιστία και τη διαφάνεια των οικονομικών καταστάσεων, συμβάλλουν στην αποδοτικότητα της κεφαλαιαγοράς, αυξάνουν την ζήτηση μετοχών από ξένους θεσμικούς επενδυτές και περιορίζουν την ικανότητα των στελεχών να χειραγωγήσουν τις οικονομικές καταστάσεις και να παραπλανήσουν τους επενδυτές. Ταυτόχρονα, καθιστούν ευκολότερη την πρόσβαση των επιχειρήσεων στις ξένες κεφαλαιαγορές, διευκολύνουν τις αποφάσεις για συγχωνεύσεις και εξαγορές και οι επιχειρήσεις μπορούν να αξιολογήσουν καλύτερα τη θέση τους στον κλάδο.

Οι ίδιοι αναλυτές βρίσκουν ότι, ενώ οι μεγαλύτερες Ελληνικές εισηγμένες εταιρίες θεωρούν ότι έχουν σημαντικά πλεονεκτήματα από την υιοθέτηση των διεθνών προτύπων, οι μεσαίες και μικρές επιχειρήσεις κρατούν μια περισσότερο αμυντική στάση, προβάλλοντας ενστάσεις. Επίσης, οι επιχειρήσεις με σημαντικό ύψος παγίων στοιχείων θεωρούν ότι ωφελούνται από τα διεθνή πρότυπα και είναι περισσότερο πρόθυμες να τα υιοθετήσουν πλήρως, ενώ επιχειρήσεις με μικρή αξία παγίων δεν θεωρούν ότι θα ωφεληθούν από τα διεθνή πρότυπα (Papadatos & Bellas, 2011)

Σύμφωνα με τους Pazarskis (2011), η υιοθέτηση των IFRS από τις Ελληνικές εταιρίες του κλάδου της πληροφορικής επέφερε αντικειμενικότερη εικόνα στους δείκτες του μεικτού περιθωρίου κέρδους και της μόχλευσης, ενώ στην ανάλυση του Floros (2007) αναφορικά με τις εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών,

καταδεικνύεται ότι η υιοθέτηση των IAS είχε ως αποτέλεσμα την μείωση της μεταβλητότητας των μετοχών.

Στην μελέτη των Georgakopoulou (2008) βρέθηκε ότι καταγράφηκαν σημαντικές διαφορές μεταξύ του ΕΓΛΣ και των ΔΛΠ σε σειρά χρηματοοικονομικών δεικτών, όπως τον λόγο υποχρεώσεων προς ενεργητικό, τον δείκτη ταχύτητας κυκλοφορίας ενεργητικού και τον λόγο ιδίων κεφαλαίων προς υποχρεώσεις, με τα ΔΛΠ να παρέχουν μια αντικειμενικότερη εικόνα σε σχέση με το ΕΓΛΣ. Οι Iatridis & Rouvolis (2010) σημειώνουν ότι η υιοθέτηση των IFRS στην Ελλάδα να μην συνοδεύτηκε, το πρώτο έτος, από αύξηση της μεταβλητότητας των καταγεγραμμένων μεγεθών, όμως στην συνέχεια επέφερε σημαντική βελτίωση στην αντικειμενικότητα του τρόπου απεικόνισης των εταιρικών στοιχείων. Οι Ballas (2010) καταγράφουν σημαντική βελτίωση της ποιότητας, της διαφάνειας και της συγκρισιμότητας των οικονομικών καταστάσεων των Ελληνικών εταιριών με την υιοθέτηση των ΔΛΠ.

Η εφαρμογή των ΔΛΠ στην Ελλάδα περιόρισε σημαντικά την κακή χρήση των συναλλαγών με συνδεδεμένα μέρη (Related Party Transactions), οι οποίες συναλλαγές έχουν αποτελέσει το μέσο κάλυψης μιας σειράς εταιρικών σκανδάλων και παραχάραξης των οικονομικών αποτελεσμάτων. Επί του ιδίου θέματος, οι Gordo (2007) και Ge (2010) αναφέρουν ότι προκειμένου να υπάρχει ένας αντικειμενικός εξωτερικός έλεγχος που να μπορεί να ελέγχει την ορθότητα των στοιχείων των συναλλαγών με συνδεδεμένα μέρη, και να μπορεί να υπάρχει μια αντικειμενική καταγραφή των αξιών των εν λόγω συναλλαγών, απαιτείται ένα λογιστικό σχέδιο που να έχει αυξημένες δικλείδες ασφαλείας αναφορικά με την διαφάνεια και την αντικειμενικότητα. Επίσης, τα ΔΛΠ παρέχουν ένα λογιστικό περιβάλλον, που περιορίζει την κακή χρήση των ενδο-ομιλικών συναλλαγών.

Βάσει όλων των παραπάνω, γίνεται εμφανές ότι η υιοθέτηση των ΔΛΠ έχει σημαντικά θετικά αποτελέσματα. Ένα σημείο, όμως, στο οποίο θα πρέπει να εστιάσουμε είναι στο κατά πόσο οι αρχές του προτύπου IAS 39 λειτουργούν ενισχυτικά, τόσο προς τις εταιρίες που το εφαρμόζουν, όσο και στην οικονομία και τα ενδιαφερόμενα μέρη. Το εν λόγω πρότυπο έχει βαρύνουσα σημασία στην αποτίμηση των εταιριών, αφού τα χρηματοοικονομικά μέσα τυγχάνουν ευρύτατης χρήσης από μια σειρά εταιριών, ενώ παράλληλα αποτελούν και το ζωτικό σημείο της αποτίμησης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και των επενδυτικών εταιριών.

Το πρώτο που θα πρέπει να επισημανθεί αναφορικά με το εν λόγω πρότυπο είναι ότι τα ΔΛΠ έχουν ως κύριο άξονα την προστασία των επενδυτών, κάτι που

καθιστά απαραίτητη την χρήση της μεθόδου της εύλογης αξίας. Αντιθέτως, το Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο στηρίζεται στο Γαλλο-Γερμανικό μοντέλο, το οποίο έχει ως κύριο άξονα την προστασία των πιστωτών και της φορολογικής Αρχής και, λόγω αυτής της φιλοσοφίας, έχει υιοθετήσει ως μέθοδο αποτίμησης το ιστορικό κόστος, κάτι που έχει επισημανθεί και από λοιπούς αναλυτές (Harris 1994; Glaum, 2000; Ball, 2000, Hung & Subramanyam, 2007).

Σύμφωνα με τους Beyer (2010), η υποχρεωτική εφαρμογή των ΔΛΠ παρέχει ένα καθεστώς πληροφόρησης που διασφαλίζει σε μεγαλύτερο βαθμό τα ενδιαφερόμενα μέρη και ειδικά τους επενδυτές, αφού η χρήση της εύλογης αξίας κρίνεται ότι μπορεί να αναπαριστά με σαφή τρόπο τα εκάστοτε δεδομένα της αγοράς και τις επιπτώσεις που επιφέρει η μεταβολή τους στα εταιρικά μεγέθη.

Σύμφωνα με τους Barlev & Haddad (2007), η μέθοδος της εύλογης αξίας αποτελεί την δικλείδα εκείνη που καθιστά συγκρίσιμα τα στοιχεία των οικονομικών καταστάσεων, καθώς η μέθοδος της ιστορικής αξίας πιθανό να καθιστά δύσκολη την συγκρισιμότητα. Επίσης, σύμφωνα με την ανάλυση των Hassan & Mohd-Saleh (2010), τα χρηματοοικονομικά μέσα, όπως αποτυπώνονται δια μέσου των ΔΛΠ 32 και 39, έχουν σημαντικό βαθμό αντικειμενικής αποτύπωσης των αξιών, βάσει των εκτιμήσεων των επενδυτών, ακριβώς λόγω της χρήσης της εύλογης αξίας.

Ωστόσο, ένα από τα ζητήματα που προκύπτουν από την χρήση της εύλογης αξίας είναι η αυξημένη μεταβλητότητα των εταιρικών μεγεθών, η οποία πιθανό να είναι ανούσια και να αποπροσανατολίζει το επενδυτικό κοινό. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι το εξής:

Εστω ότι μια τράπεζα αγοράζει σήμερα ένα τριετές ομόλογο άνευ κινδύνου και χωρίς τόκους (zero-coupon), το οποίο στην λήξη του δίδει 100 ευρώ και το επιτόκιο αγοράς για το εν λόγω ομόλογο. Ως εκ τούτου, η τιμή του ομολόγου αποτιμάται στα 75,13 ευρώ (βάσει του τύπου $100 / (1.1)^3$). Η τράπεζα, προκειμένου να χρηματοδοτήσει την αγορά του ομολόγου, εκδίδει ομόλογο ενός έτους χωρίς τόκους, ονομαστικής αξίας 75,13 ευρώ (όσο το κεφάλαιο που απαιτείται για την αγορά του ομολόγου) με το ίδιο επιτόκιο. Έτσι, η τράπεζα έχει υποχρέωση πληρωμής στον κάτοχο του ομολόγου 82,64 ευρώ ($75,13 * 1,1$) στην λήξη του έτους. Στην λήξη του πρώτου και του δεύτερου έτους, η τράπεζα ανανεώνει (roll over) το ομόλογο και αποπληρώνει τους τόκους του δεύτερου και τρίτου χρόνου, συν το αρχικό κεφάλαιο τον τρίτο χρόνο. Έτσι, η υποχρέωση της τράπεζας από το εκδοθέν ομόλογο και οι

απολαβές της από το αγορασθέν ομόλογο συμψηφίζονται και το τελικό αποτέλεσμα είναι μηδέν.

Εστω, όμως, ότι στην αρχή του πρώτου έτους της αγοράς του ομολόγου από την τράπεζα, το επιτόκιο αγοράς πάει από 10% στο 7%. Ως αποτέλεσμα, η τιμή του ομολόγου που κατέχει η τράπεζα γίνεται 81,63 ευρώ (βάσει του τύπου $100 / (1,07)^3$) και αποφέρει καταγραφή κέρδους 6,5 ευρώ (όσο η διαφορά μεταξύ της αρχικής και της τρέχουσας τιμής του ομολόγου: $81,63 - 75,13$) και η τιμή του ομολόγου που εξέδωσε η τράπεζα γίνεται 77,23 ευρώ ($82,64 / 1,07$) και αποφέρει καταγραφή ζημίας 2,11 ευρώ (όσο η διαφορά μεταξύ της αρχικής και της τρέχουσας τιμής του ομολόγου: $75,13 - 77,23$).

Ως εκ τούτου, η ζημία, λόγω της μεταβολής του επιτοκίου, την οποία καταγράφει η τράπεζα είναι μικρότερη από τα κέρδη που καταγράφει, λόγω της μικρότερης διάρκειας της υποχρέωσης (ομόλογο που εξέδωσε) έναντι της απαίτησης (ομόλογο που αγόρασε και κατέχει). Έτσι, από τον συμψηφισμό προκύπτει καθαρό κέρδος 4,39 ευρώ (η διαφορά μεταξύ του κέρδους των 6,5 ευρώ και της ζημίας των 2,11 ευρώ). Το εν λόγω κέρδος καταγράφεται αυτόματα στις λογιστικές καταστάσεις βάσει του IAS 39, και στο εν λόγω ποσό προκύπτει επιπλέον κέρδος 0,31 ευρώ, που αποτελεί το επιτόκιο ύψους 7% στο ποσό των 4,39 ευρώ, άρα καταγράφεται καθαρό έσοδο 4,70 ευρώ ($4,39 + 0,31$) στο πρώτο έτος.

Βάσει αυτού του παραδείγματος υπάρχει ο ισχυρισμός ότι η εν λόγω καταγραφόμενη κερδοφορία είναι μη-αντιπροσωπευτική, ως εκ τούτου αποπροσανατολιστική για το επενδυτικό κοινό, αφού η μείωση των επιτοκίων – δηλαδή μια εξωγενής παράμετρος, η οποία είναι πιθανό να μην επαναληφθεί, ή υπάρχει η πιθανότητα να αντιστραφεί- είναι η κύρια αιτία της μεταβολής της κερδοφορίας, και όχι η βελτίωση των ίδιων των εταιρικών επιδόσεων.

Ως προς αυτό, θα πρέπει να επισημανθούν τα εξής:

Όπως αναφέρθηκε στο παράδειγμα, όντως η αύξηση της κερδοφορίας προέρχεται από εξωγενή μεταβλητή, και όχι από τις εταιρικές επιδόσεις. Όμως το εάν αυτή η μεταβολή θα λειτουργήσει παραπλανητικά προς το επενδυτικό κοινό έγκειται στο κατά πόσο οι επενδυτές θα εξετάσουν το σκέλος των απαραίτητων γνωστοποιήσεων, που προαναφέρθηκαν. Καθώς στις γνωστοποιήσεις η εταιρία θα έχει καταστήσει ευκρινές και απολύτως σαφές ότι η μεταβολή των εταιρικών μεγεθών συνδέεται με την μεταβολή εξωγενών παραμέτρων –στην συγκεκριμένη περίπτωση,

το επιτόκιο-, το επενδυτικό κοινό δεν θα παραπλανηθεί ((Ryan, 2007; Everingham & Kana, 2008).

Ο αντίλογος επ' αυτού είναι ότι, δια μέσου της αποτύπωσης των μεγεθών με την μέθοδο της εύλογης αξίας, τα εταιρικά μεγέθη αποκτούν μεγαλύτερη μεταβλητότητα, ως εκ τούτου αυξάνουν τον κίνδυνο –όπως περιγράφηκε σε προηγούμενη ενότητα- άρα αυξάνουν και το ασφάλιστρο κινδύνου (risk premium).

Βεβαίως, η αυξημένη μεταβλητότητα δύναται να παρουσιαστεί σε συνθήκες μεταβολής των εξωγενών συνθηκών, όμως, με την πάροδο των ετών, η εν λόγω μεταβλητότητα εξομαλύνεται ως συνισταμένη, αφού οι οικονομικοί αναλυτές και το επενδυτικό κοινό λαμβάνουν υπ' όψιν το εν λόγω χαρακτηριστικό και το εντάσσουν στον τρόπο δίκαιας αποτίμησης των εταιρικών μεγεθών, ως εκ τούτου δεν απαιτούν υψηλότερο ασφάλιστρο κινδύνου, αφού συνεκτιμούν την επίδραση της εξωγενούς μεταβλητής στα εταιρικά μεγέθη (Ryan, 2007).

Βεβαίως, θα πρέπει να επισημανθεί ότι η χρήση της εύλογης αξίας στο ΔΛΠ 39 δεν είναι πάντα ουδέτερη, υπό την έννοια ότι η εν λόγω μέθοδος έχει κατά καιρούς τροποποιηθεί ανάλογα με τις εκάστοτε περιστάσεις, ούτως ώστε να υπάρχει ευνοϊκότερη μεταχείριση των μετόχων της εταιρίας –και ειδικά των τραπεζών- έναντι των λοιπών ενδιαφερομένων μερών. Για παράδειγμα, η εισαγωγή του ΔΛΠ 39 στην Ευρώπη προκάλεσε την έντονη αντίθεση του τραπεζικού κλάδου (Larson & Street, 2004; Zeff, 2006), με αποτέλεσμα την εξαίρεση ορισμένων τμημάτων των τραπεζικών δραστηριοτήτων, προκαλώντας έτσι ένα σημαντικό εμπόδιο για τη σύγκλιση και συγκρισιμότητα των οικονομικών καταστάσεων και επίσης δημιουργώντας πρόβλημα στους εξωτερικούς ελεγκτές σε σχέση με το ποιά πρότυπα θα έπρεπε να αναφέρουν στις εκθέσεις τους (Pacter, 2005).

Βεβαίως, το εν λόγω μειονέκτημα της μεθόδου της εύλογης αξίας αντισταθμίζεται από το γεγονός ότι, με άλλες μεθόδους, όπως π.χ. η μέθοδος της αναπόσβεστης αξίας- προκύπτουν στις οικονομικές καταστάσεις λογιστικές αναντιστοιχίες, που έχουν ως αποτέλεσμα τον αποπροσανατολισμό της επενδυτικής κοινότητας. Σύμφωνα με την ανάλυση του Fiechter (2011) στην οποία εξετάστηκε δείγμα από 222 τράπεζες σε 41 χώρες, οι τράπεζες που κάνουν χρήση της μεθόδου της εύλογης αξίας προκειμένου να μειώσουν λογιστικές αναντιστοιχίες, καταγράφουν μικρότερη μεταβλητότητα στα κέρδη σε σχέση με τις λοιπές τράπεζες. Όπως σημειώνει ο Fiechter, τράπεζες από χώρες με υψηλή ποιότητα των ρυθμίσεων είναι

πιο πιθανό να εφαρμόσουν την μέθοδο της εύλογης αξίας προκειμένου να μειώσουν τις λογιστικές αναντιστοιχίες.

Όμως, όπως σημειώνουν οι Bischof (2012), η προαναφερθείσα δυνατότητα που προσέφεραν τα ΔΛΠ για επαναταξινόμηση των χρηματοοικονομικών τίτλων – πλην παραγώγων-κατά την διάρκεια της κρίσης, επέφερε σημαντική διαστρέβλωση της αντικειμενικότητας των οικονομικών καταστάσεων, που λειτούργησε προς όφελος μόνο μιας μικρής μειοψηφίας και επιβάρυνε τα λοιπά ενδιαφερόμενα μέρη. Βεβαίως, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (European Commission, 2011), η κατηγοριοποίηση των χρηματοοικονομικών μέσων θα πρέπει να αποσαφηνίζεται στις γνωστοποιήσεις της οντότητας, προκειμένου ακριβώς να προστατεύονται όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη.

Βεβαίως, όπως σημειώνουν οι Spooner (2007) και King (2009), ενώ η μέθοδος της εύλογης αξίας αποτελεί ένα σημαντικό στοιχείο της όσο το δυνατό αντικειμενικότερης παράστασης των στοιχείων της επιχείρησης, η εν λόγω αντικειμενικότητα μεταβάλλεται, αναλόγως των εκάστοτε προσδοκιών του κάθε ενδιαφερόμενου μέρους.

Ένα άλλο μέρος της κριτικής του ΔΛΠ 39 αφορά στις περιπτώσεις που δεν υπάρχουν αγοραίες τιμές, ως εκ τούτου θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί κάποιο μοντέλο αποτίμησης.

Στην ανάλυση των Song (2010), αλλά και στην μελέτη του Millburn (2008) καταγράφεται ότι, όταν δεν υπάρχουν αγοραίες τιμές και χρησιμοποιούνται μοντέλα αποτίμησης, τότε τα εν λόγω μοντέλα εμπεριέχουν "θόρυβο" (model noise), λόγω του ότι έχουν ατελή τιμολόγηση και ατελείς εκτιμήσεις των παραμέτρων.

Επίσης, τόσο ο Nelson (1996), όσο και οι Petroni & Wahlen (1995) έχουν καταδείξει ότι οι επενδυτές έχουν επίγνωση της αναποτελεσματικότητας των εν λόγω μοντέλων, με αποτέλεσμα να υποτιμούν την σημασία της εύλογης αξίας ως αντικειμενικού μεγέθους.

Επί όλων των παραπάνω, ένα βασικό στοιχείο διαπιστώνεται ότι δεν αφορά στην ίδια την χρήση των ΔΛΠ, αλλά στον τρόπο με τον οποίο τα ΔΛΠ ενσωματώνονται στην εταιρική φιλοσοφία: για μια εταιρία που έχει ως άξονα την καλή εταιρική διακυβέρνηση, που λαμβάνει υπ' όψιν της τα συμφέροντα πολλών ενδιαφερομένων μερών και όχι μόνο των μεγάλων μετόχων, τα ΔΛΠ προσφέρουν το λογιστικό εκείνο περιβάλλον που θα τις βοηθήσει στην εκπλήρωση της εταιρικής τους αποστολής.

Ένα άλλο βασικό σημείο που αφορά στην ανάλυση του ΔΛΠ 39, αφορά στα παράγωγα προϊόντα. Όπως επισημάνθηκε σε προηγούμενη ενότητα, η χρήση των παραγώγων προϊόντων μπορεί να γίνει τόσο για λόγους διασφάλισης, προστασίας και αντιστάθμισης έναντι του κινδύνου (hedging), όσο και για λόγους κερδοσκοπίας. Ένα από τα ζητήματα που προκύπτουν στα παράγωγα είναι το εάν η οντότητα τα χρησιμοποιεί για αντιστάθμιση ή για κερδοσκοπία. Το εν λόγω ζήτημα προκύπτει λόγω του ότι τα παράγωγα που χρησιμοποιούνται για κερδοσκοπία έχουν υψηλό βαθμό κινδύνου, ως εκ τούτου το επενδυτικό κοινό οφείλει να ενημερωθεί.

Βάσει του ΔΛΠ 39, όλα τα παράγωγα θεωρείται ότι χρησιμοποιούνται για κερδοσκοπία, πλην της περίπτωσης που ένα παράγωγο πληροί τις κάτωθι συνθήκες (Τσάμης, 2002):

- Το παράγωγο οφείλει να αντισταθμίζει συγκεκριμένο κίνδυνο και να αφορά σε συγκεκριμένη συναλλαγή. Ως εκ τούτου, δεν ισχύει η έννοια της γενικής αντιστάθμισης
- Το παράγωγο δεν μπορεί να αφορά σε αντιστάθμιση κινδύνου μεταξύ βιβλίου συναλλαγών και τραπεζικού χαρτοφυλακίου.
- Το παράγωγο δεν μπορεί να αφορά σε κάλυψη κινδύνου από μεταβολή των επιτοκίων για τα στοιχεία που έχουν εγγραφεί ως διακρατούμενα έως την λήξη τους.
- Το παράγωγο δεν μπορεί να αντισταθμίζει κίνδυνο χαρτοφυλακίων που δεν υπάγονται στον ίδιο, συγκεκριμένο, κίνδυνο.
- Το ποσοστό αντιστάθμισης πρέπει να κυμαίνεται μεταξύ του 80% και 125% της μεταβολής της εύλογης αξίας της καλυπτόμενης συναλλαγής.
- Η ύπαρξη του παραγώγου οφείλει να τεκμηριώνεται στην πολιτική διαχείρισης κινδύνου

Πέραν των παραπάνω, υπάρχουν αυστηρές προβλέψεις αναφορικά με τις ανακοινώσεις και γνωστοποιήσεις της οντότητας αναφορικά με τα παράγωγα προϊόντα. Αυτό είναι εξαιρετικά σημαντικό, αφού, σύμφωνα με τους Chalmers & Godfrey (2004), οι απαιτήσεις δημοσιοποίησης σχετικά με τα παράγωγα προϊόντα αποτελούν κοινωνική απαίτηση, ως εκ τούτου, όσο το δυνατό μεγαλύτερη η διαφάνεια για οτιδήποτε σχετίζεται με τα παράγωγα προϊόντα αυξάνει την φήμη της εταιρίας και μειώνει το «κόστος φήμης» (reputation cost).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΔΛΠ 32 ΚΑΙ ΔΛΠ 39

Αναφορικά με τα χρηματοοικονομικά προϊόντα, στο Εθνικό Λογιστικό Σχέδιο ορίζεται διάκριση των τίτλων τους σε χρεόγραφα, τίτλους προθεσμιακής κατάθεσης και τίτλους που λογίζονται ως ακινητοποιήσεις. Άρα, ο διαχωρισμός γίνεται βάσει του νομικού τους τύπου. Αντιθέτως, στο ΔΛΠ 32 τα χρηματοοικονομικά προϊόντα διακρίνονται στον ουσιαστικό τους χαρακτήρα, ως υποχρεώσεις που εξοφλούνται με μετρητά και ως έντιμες υποχρεώσεις. Ως εκ τούτου, η εφαρμογή του ΔΛΠ 32 ανάγκασε τις επιχειρήσεις να διαχωρίσουν τα χρηματοοικονομικά προϊόντα σε μια από τις δύο κατηγορίες.

Επίσης, βάσει του ΔΛΠ 32 δεν επιτρέπεται συμψηφισμός μεταξύ απαιτήσεων και υποχρεώσεων, παρά μόνο σε περίπτωση που υπάρχει ταυτόχρονη ρευστοποίηση της απαίτησης και υποχρέωσης, καθώς και σε περίπτωση έννομου συμφέροντος. Αντιθέτως, στο ΕΓΛΣ δεν επιτρέπεται συμψηφισμός σε ουδεμία περίπτωση. Βεβαίως, η εν λόγω παράμετρος δεν δημιούργησε πρόβλημα στις Ελληνικές επιχειρήσεις αναφορικά με την εφαρμογή του ΔΛΠ 32, αφού δεν προέκυψαν περιπτώσεις εννόμου συμφέροντος και ανάγκης ταυτόχρονων ρευστοποιήσεων.

Μια σημαντική παράμετρος του αρχικού ΔΛΠ 32, που στην συνέχεια παραλήφθηκε καθώς αντικαταστάθηκε με ξεχωριστό άρθρο, και συνετέλεσε σε καθοριστική αλλαγή της παρουσίασης των οικονομικών καταστάσεων, αφορά στην γνωστοποίηση περί των κινδύνων των χρηματοοικονομικών μέσων. Ενώ στο ΕΓΛΣ δεν προβλεπόταν διάταξη για γνωστοποίηση αναφορικά με τους κινδύνους των χρηματοοικονομικών μέσων που κατείχαν στο χαρτοφυλάκιό τους οι επιχειρήσεις, αντιθέτως στο αρχικό ΔΛΠ 32 προβλεπόταν σειρά γνωστοποιήσεων. Έτσι, ειδικά οι τράπεζες κλήθηκαν να προβούν σε γνωστοποίηση αναφορικά με το επίπεδο του κινδύνου τους, ως προς τον κίνδυνο μεταβολής επιτοκίων, τον πιστωτικό κίνδυνο, τον κίνδυνο αγοράς και τον συναλλαγματικό κίνδυνο. Αντιστοίχως, έπρεπε να προβούν, βάσει του ΔΛΠ 32, σε γνωστοποίηση αναφορικά με την πολιτική διαχείρισης του κινδύνου και αναφορικά με τις πολιτικές αντιστάθμισης κινδύνου.

Για παράδειγμα, στην περίπτωση των τραπεζών οι οικονομικές καταστάσεις πλέον είχαν κατηγοριοποίηση των χρηματοοικονομικών προϊόντων, π.χ. των ομολόγων που κατείχαν, ανά βαθμολογία πιστοληπτικής ικανότητας.

Ωστόσο, οι βασικές διαφορές αφορούν στο ΔΛΠ 39.

Η πρώτη βασική διαφορά έγκειται στο ότι τα χρηματοοικονομικά στοιχεία, σύμφωνα με το ΕΓΛΣ, καταχωρούνται στο κόστος κτήσης τους και τα έξοδα κτήσης λογίζονται ως έξοδα. Αντιθέτως, στο ΔΛΠ 39 όλα τα έξοδα πληρωμής και αγοράς συμπεριλαμβάνονται στην εύλογη αξία του αντιτίμου της αγοράς τους. Αυτό οδήγησε σε αναπροσαρμογή του κόστους κτήσης των χρηματοοικονομικών μέσων που κατείχαν οι επιχειρήσεις κατά την μετάβασή στα ΔΛΠ.

Μια από τις βασικότερες διαφορές που παρουσιάστηκαν ανάμεσα στις οικονομικές καταστάσεις προ και μετά της υιοθέτησης των ΔΛΠ από τις Ελληνικές επιχειρήσεις αφορά στην καταχώρηση των χρηματοοικονομικών μέσων. Όπως προαναφέρθηκε, σύμφωνα με το ΔΛΠ 39 τα χρηματοοικονομικά μέσα διαχωρίζονται και κατανέμονται σε:

- Χρηματοοικονομικά μέσα ενεργητικού και παθητικού, αποτιμώμενα στην εύλογη αξία
- Χρηματοοικονομικά μέσα που διακρατώνται μέχρι την λήξη.
- Δάνεια και απαιτήσεις
- Διαθέσιμα προς πώληση χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία.

Σημαντικές διαφορές στην μετάβαση από το ΕΓΛΣ στα ΔΛΠ προκύπτουν σε αρκετά σημεία των παραπάνω, όπως, για παράδειγμα, στο εμπορικό χαρτοφυλάκιο, όπου η κάθε φορά αποτίμηση των μέσων γίνεται βάσει της τρέχουσας τιμής (mark-to-market). Αντιθέτως, στο ΕΓΛΣ η αποτίμηση γίνεται στην χαμηλότερη τιμή μεταξύ της τρέχουσας τιμής και του κόστους αγοράς. Αυτό επιφέρει διαφορές στα μεγέθη των τραπεζών, ειδικά σε περιπτώσεις όπου η τρέχουσα τιμή απέχει σημαντικά από την τιμή κτήσης.

Επίσης, ενώ στο ΕΓΛΣ δεν γίνεται ξεχωριστός λογισμός και αποτίμηση των παραγώγων προϊόντων, καθώς λογίζονταν ως στοιχεία εκτός ισολογισμού (βάσει των ΠΤΔΕ2054/1992, 2246/1993, 2291/1994, 2548/2000), ενώ βάσει του ΔΛΠ 39 λογίζονται και αποτιμώνται ως στοιχεία ισολογισμού στην εύλογη αξία τους και θεωρούνται εκ των προτέρων ότι αποτελούν μέσα κερδοσκοπίας. Προκειμένου να καταχωριστούν ως προϊόντα αντιστάθμισης, θα πρέπει να υπάρχει και τεκμηρίωση,

αλλά και να καλύπτουν σε επαρκές επίπεδο τον κίνδυνο τον οποίο αντισταθμίζουν, σε ένα βαθμό αποτελεσματικότητας που κυμαίνεται μεταξύ 80% και 125%.

Η σημαντική διαφορά που προκύπτει από την καταχώριση των παραγώγων έγκειται στο κατά πόσο οι διαφορές των παραγώγων θα καταχωριστούν στα ίδια κεφάλαια ή στα αποτελέσματα χρήσης.

Λόγω των διαφορών που υπάρχουν μεταξύ του ΕΓΛΣ και των ΔΛΠ, οι τράπεζες κατά την μετάβασή τους από το ένα πρότυπο στο άλλο παρουσίασαν διαφοροποιήσεις.

Για παράδειγμα, στην Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος καταγράφηκε μείωση της αξίας χαρτοφυλακίου χρεογράφων κατά 40 εκ. ευρώ, ενώ αναφορικά με τα παράγωγα προϊόντα, στο παθητικό της τράπεζας καταγράφηκε υπόλοιπο 34 εκ. ευρώ, καθώς καταγράφηκε η εύλογη αξία των swaps επιτοκίων, τα οποία δεν αποτιμούνταν στο ΕΓΛΣ.

Βεβαίως, διαφοροποιήσεις στις Ελληνικές τράπεζες δεν προέκυψαν μόνο λόγω της μετάβασης από το ΕΓΛΣ στα ΔΛΠ, αλλά προκύπτουν και λόγω της αλλαγής και μεταβολής των ΔΛΠ. Για παράδειγμα, το IASB εξέδωσε στις 13 Οκτωβρίου 2008 μια τροποποίηση του ΔΛΠ 39, η οποία επιτρέπει στους φορείς να επαναταξινομήσουν τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού -πλην των παραγώγων προϊόντων- που κατέχονται για εμπορία και χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων διαθέσιμων προς πώληση. Σύμφωνα με την ανάλυση του Fietcher (2011) για 219 Ευρωπαϊκές τράπεζες, το ένα τρίτο των τραπεζών προέβησαν σε εκτενή αξιολόγηση αυτών των ευκαιριών ανακατάταξη. Το μέσο ποσοστό ανακατάταξη ανήλθε στο 3,9% του συνόλου του ενεργητικού και στο 131% της λογιστικής αξίας της καθαρής θέσης.

Επίσης, σύμφωνα με την ίδια μελέτη, οι τράπεζες που προέβησαν στην αναταξινόμηση απέφυγαν σημαντικές απώλειες στην εύλογη αξία, και ως εκ τούτου, ανέφεραν σημαντικά υψηλότερα επίπεδα στον δείκτη απόδοσης ενεργητικού (return on asset - ROA), απόδοσης των στοιχείων του ενεργητικού (ROA), στον δείκτη απόδοσης ιδίων κεφαλαίων (return on equity - ROE), την λογιστική αξία των ιδίων κεφαλαίων, και τα εποπτικά κεφάλαια. Ειδικότερα, η μέση απόδοση ιδίων κεφαλαίων μεταβλήθηκε από αρνητική (-1,4%) σε θετική (1,3%), που οφείλεται ακριβώς στις ανακατατάξεις σε κέρδη από ανακατατάξεις.

Το εν λόγω ζήτημα της ένταξης των χρηματοοικονομικών μέσων κατά το δοκούν βρήκε σημαντική εφαρμογή και στις Ελληνικές τράπεζες, οι οποίες αντί να

κατατάσσουν τα ομόλογα του Ελληνικού δημοσίου στο βιβλίο συναλλαγών (trading book), όπου θα έπρεπε να γίνει αποτίμηση βάσει των αγοραίων τιμών (mark-to-market), τα ενέταξαν στο τραπεζικό χαρτοφυλάκιο (banking book), όπου ενεγράφονταν ως διακρατούμενα στοιχεία έως την λήξη τους. Αυτό έγινε διότι, αφ' ενός με την αποτίμηση στην αγοραία τιμή θα υπήρχε σημαντική αρνητική διαφορά, και αφ' ετέρου διότι, βάσει των διατάξεων της Βασιλείας III, οι κίνδυνοι που προκύπτουν από τις συναλλαγές (δηλαδή τα στοιχεία του βιβλίου συναλλαγών) είναι ιδιαίτερα αυξημένοι και προβλέπονται αυξημένες κεφαλαιακές απαιτήσεις (Γκόρτσος, 2011; BIS, 2013).

Άρα, για να μην υπάρξει η ανάγκη ανακεφαλαιοποίησης, λόγω μείωσης της τιμής των ομολόγων και λόγω του βιβλίου συναλλαγών, δόθηκε η ευχέρεια στις τράπεζες να εντάξουν τα Ελληνικά ομόλογα στο τραπεζικό χαρτοφυλάκιο, χωρίς όμως να υπάρχει διαβεβαίωση για την διακράτησή τους έως την λήξη τους –πράγμα κατ' ουσίαν απίθανο, αφού, στο σύνολο των περιπτώσεων τα εν λόγω ομόλογα δίδονται ως ενέχυρα (collateral) στην Κεντρική Τράπεζα.

Ως εκ των παραπάνω, γίνεται αντιληπτό ότι η χρήση της εύλογης αξίας, ενώ επιφέρει σημαντικά πλεονεκτήματα, αφού στηρίζεται σε μια αποτίμηση αντίστοιχη αυτής που υπάρχει στην αγορά (mark-to-market), ταυτόχρονα όμως πιθανό να χρησιμοποιείται για την προστασία ορισμένων μερών, βάζοντας άλλα μέρη σε κατώτερη προτεραιότητα.

Πάνω σε αυτό το ζήτημα θα πρέπει να επισημανθεί ότι, ενώ τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα έχουν, όπως προαναφέρθηκε, ως βασική τους αρχή και σκοπιμότητα την προστασία του επενδυτικού κοινού, ωστόσο με την κατά το δοκούν εφαρμογή των παραμέτρων εφαρμογής των ΔΛΠ, δίδεται το περιθώριο της διοικητικής διακριτικής ευχέρειας (managerial discretion). Ως διοικητική διακριτική ευχέρεια, περιγράφεται το εύρος και πλάτος της διοικητικής δράσης των managers (Hambrick & Finkelstein, 1987), όπου ένας διαχειριστής μπορεί να κάνει μια επιλογή ανάμεσα σε μια ποικιλία πιθανών δράσεων, καθώς και το εύρος και πλάτος των στόχων, όπου οι στόχοι του διευθυντή μπορεί να διαφέρουν από τους στόχους των ενδιαφερομένων μερών, αλλά και των κύριων μετόχων του οργανισμού (Finkelstein, 2009).

Όσον αφορά τα οικονομικά θέματα, η διοικητική διακριτική ευχέρεια περιγράφει το βαθμό ελευθερίας που έχει ένας manager προκειμένου να ακολουθήσει τα προσωπικά του συμφέροντα και να μεγιστοποιήσει το όφελός του (Finkelstein,

2009). Η λογιστική διακριτική ευχέρεια μπορεί να είναι αποτέλεσμα εξωτερικών ή εσωτερικών δυνάμεων και αναγκών, για παράδειγμα, όταν η εταιρεία πρέπει να λάβει ένα νέο τραπεζικό δάνειο. Όπως σημειώνουν οι Gerson (2006) όσο μεγαλύτερη είναι η αβεβαιότητα των οικονομικών συνθηκών και η μεταβλητότητα των κερδών, τόσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα για την υιοθέτηση αμφισβητούμενων λογιστικών καταχωρήσεων, που οφείλονται σε αυτές τις πιέσεις.

Το ζήτημα που εγείρεται είναι ότι, τα ΔΛΠ θεωρούνται ότι προσφέρουν ένα περιβάλλον το οποίο περιορίζει την διοικητική διακριτική ευχέρεια, ακριβώς λόγω της συγκροτημένης δομής που έχουν, η οποία στηρίζεται στην παροχή ουσιαστικής πληροφόρησης για τα οικονομικά μεγέθη ενός οργανισμού σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη και με ισότιμη αντιμετώπιση όλων των ενδιαφερομένων μερών.

Όμως, όπως σημειώθηκε, το παράδειγμα της τροποποίησης του ΔΛΠ 39, όπου δίδει την ευχέρεια στις τράπεζες να εγγράψουν τα χρηματοοικονομικά μέσα που κατέχουν στο τραπεζικό χαρτοφυλάκιο (banking book), αντί για το βιβλίο συναλλαγών, δημιουργεί αμφισβητήσεις για το κατά πόσο όντως όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη αντιμετωπίζονται ισότιμα.

Πρώτα απ' όλα, οι τράπεζες, εγγράφοντας τους τίτλους στο τραπεζικό χαρτοφυλάκιο ενώ γνωρίζουν εκ των προτέρων ότι οι εν λόγω τίτλοι θα δοθούν ως ενέχυρο είτε στην κεντρική τράπεζα, είτε στην διατραπεζική αγορά, αναλαμβάνουν αυξημένο κίνδυνο, αφού σε περίπτωση που εμφανιστεί η οποιαδήποτε αστάθεια στην κεφαλαιαγορά θα βρεθούν εκτεθειμένες, αφού θα έχουν λιγότερα ίδια κεφάλαια από αυτά που είχαν υπολογιστεί βάσει του ΔΛΠ 39. Έτσι, δημιουργείται πρόβλημα ευστάθειας στο τραπεζικό σύστημα, αφού το πρόβλημα της μίας τράπεζας έχει ως αντίκτυπο την δημιουργία προβλήματος και στις υπόλοιπες τράπεζες.

Πέραν όμως αυτού του στοιχείου, δεν υπάρχει ισότιμη αντιμετώπιση όλων των ενδιαφερομένων μερών, αφού η διοίκηση λαμβάνει αποφάσεις –στην συγκεκριμένη περίπτωση την υπαγωγή των χρηματοοικονομικών τίτλων στο banking book, αντί του trading book- χωρίς να έχει ενημερώσει όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, π.χ., τους ιδιώτες επενδυτές, ούτε για τον κίνδυνο αυτής της ενέργειας, ούτε για τις επιπτώσεις που μπορεί να υπάρξουν για τον οργανισμό, αλλά και την τιμή της μετοχής.

Άρα, ενώ τα ΔΛΠ έχουν όντως συνεισφέρει τα μέγιστα στην εγκαθίδρυση ενός περιβάλλοντος μεγαλύτερης λογοδοσίας και διαφάνειας, όμως θα πρέπει να επισημανθεί ότι απέχουν από την ιδανική μορφή της πλήρους διαφάνειας.

Γι' αυτό τον λόγο, προκειμένου ακριβώς να περιοριστεί όσο το δυνατό περισσότερο η διοικητική διακριτική ευχέρεια θα πρέπει οι εταιρίες, ειδικά και εισηγμένες και ακόμη ειδικότερα οι τράπεζες, λόγω της βαρύνουσας σημασίας που έχουν για την οικονομία, να λαμβάνουν επιπρόσθετα μέτρα, θέτοντας επιπλέον δικλείδες ασφαλείας.

Τέτοιες δικλείδες ασφαλείας είναι η θεσμοθέτηση ανεξάρτητου εσωτερικού ελέγχου και η παρουσία ανεξάρτητων μελών στο Διοικητικό Συμβούλιο. Οι Johl (2013) καταγράφουν ότι υπάρχει ισχυρή συσχέτιση ανάμεσα στα ποιοτικά χαρακτηριστικά του διοικητικού συμβουλίου (π.χ., ο αριθμός των μελών του ΔΣ, η ύπαρξη ανεξάρτητων μελών στο ΔΣ, η εξειδίκευση των μελών του ΔΣ αναφορικά με ζητήματα χρηματοοικονομικής) και της αξιοπιστίας των οικονομικών καταστάσεων, όπως αυτή τεκμαίρεται από την περιορισμένη δυνατότητα που δίνεται στους managers να καταγράψουν τα οικονομικά μεγέθη κατά το δοκούν. Αυτά τα ζητήματα, βεβαίως, άπτονται της διοικητικής οργάνωσης των επιχειρήσεων, κάτι που υπερβαίνει των ορίων της παρούσας μελέτης, όμως αξίζει να επισημανθεί ότι τα εν λόγω ζητήματα επισημαίνονται στα διεθνή πρότυπα χρηματοοικονομικής αναφοράς (Νεγκάκης, 2014).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ, ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΗ ΕΡΕΥΝΑ

Από την παρούσα μελέτη εξάγεται το συμπέρασμα ότι η υιοθέτηση των Διεθνών λογιστικών Προτύπων αποτελεί μια διαδικασία και μια επιλογή με πολλαπλά οφέλη, τόσο για την εταιρία, όσο και για τα ενδιαφερόμενα μέρη.

Πρώτα απ' όλα, τα ΔΛΠ παρέχουν ένα λογιστικό πλαίσιο το οποίο δίνει την δυνατότητα της συγκρισιμότητας των στοιχείων, κάτι που συνιστά παράγοντα ασφάλειας στο επενδυτικό κοινό και αποτελεί σημαντικό στοιχείο για μια οικονομία που θέλει να προσελκύσει άμεσες ξένες επενδύσεις. Ως εκ τούτου, όφελος δεν προκύπτει μόνο για την εταιρία, η οποία θα έχει μεγαλύτερη ευχέρεια κεφαλαιουχικής ενίσχυσης, αλλά και για το σύνολο της οικονομίας.

Επίσης, τα ΔΛΠ παρέχουν τις δικλίδες εκείνες που διασφαλίζουν μια αντικειμενικότερη απεικόνιση των εταιρικών μεγεθών, γεγονός σημαντικό για την επενδυτική κοινότητα, αλλά και λοιπά μέρη, όπως οι προμηθευτές, οι εργαζόμενοι, οι συνεργαζόμενες τράπεζες και οι φορολογικές Αρχές.

Τα χρηματοοικονομικά μέσα χρησιμοποιούνται, πλέον, ευρύτατα από μια σειρά εταιριών και βρίσκονται στο επίκεντρο της δραστηριότητας των χρηματοπιστωτικών και επενδυτικών οίκων. Ως εκ τούτου, η αντικειμενική ταξινόμηση και καταγραφή τους, η όσο το δυνατό αντικειμενικότερη αποτίμησή τους και η συνεχής και συνεπής παρακολούθησή τους αποτελούν κομβικά σημεία ενός λογιστικού συστήματος. Στην περίπτωση των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων, διαπιστώνεται ότι, τόσο το ζήτημα της ταξινόμησης και καταγραφής τους, δια μέσου του ΔΛΠ 32, όσο και το ζήτημα της αποτίμησης και λογιστικής παρακολούθησής τους, δια μέσου του ΔΛΠ 39, έχουν αντιμετωπιστεί με έναν συνεκτικό τρόπο, που βασίζεται πάνω σε μια ισχυρά δομημένη μεθοδολογία και φιλοσοφία.

Πρώτιστο μέλημα των συγκεκριμένων Διεθνών Λογιστικών προτύπων αποτελεί η αντικειμενικότητα της καταγραφής και αποτίμησης των χρηματοοικονομικών μέσων, και μάλιστα δίδεται ιδιαίτερη έμφαση στα μέσα εκείνα

που έχουν αυξημένο βαθμό πολυπλοκότητας και κινδύνου για τους επενδυτές, όπως τα παράγωγα προϊόντα.

Βασικός άξονας των ΔΛΠ, και ειδικά του ΔΛΠ 39, αποτελεί η έννοια της εύλογης αξίας στην αποτίμηση των χρηματοοικονομικών μέσων. Όπως διαπιστώθηκε, η εύλογη αξία να μεν πιθανό να εμπεριέχει ορισμένα μειονεκτήματα, όπως, για παράδειγμα, η πιθανή αύξηση της μεταβλητότητας των εταιρικών μεγεθών, αλλά και η έλλειψη απόλυτης συγκρισιμότητας, αφού υπάρχει η διακριτική ευχέρεια σε ορισμένες οντότητας να κατατάξουν ή όχι τα χρηματοοικονομικά μέσα σε πεδία που θα αποτιμώνται βάσει της εύλογης αξίας, όμως σε γενικές γραμμές έχει διαπιστωθεί η χρησιμότητά της, ως μεθόδου που αντανακλά όσο το δυνατό καλύτερα τις συνθήκες της αγοράς.

Αναφορικά με την ταξινόμηση και αναγνώριση των χρηματοοικονομικών μέσων, το ΔΛΠ 32 θέτει τους άξονες προκειμένου να υπάρχει πλήρης διαφάνεια, με τρόπο εύληπτο προς τον χρήστη της οικονομικής πληροφορίας, αφού προκρίνει την ουσία του κάθε χρηματοοικονομικού μέσου, έναντι της τυπικής του κατάταξης.

Σε γενικές γραμμές, δια μέσου της παρούσας μελέτης συμπεραίνεται ότι η υιοθέτηση των δύο συγκεκριμένων Διεθνών Λογιστικών προτύπων αποτελεί σημαντικό βήμα διαφάνειας, αντικειμενικότητας, συγκρισιμότητας, περιεκτικότητας και ουσιαστικότητας των πληροφοριών των οικονομικών καταστάσεων αναφορικά με τα χρηματοοικονομικά μέσα.

Βασικός περιορισμός της παρούσας μελέτης αποτελεί η περιορισμένη καταγραφή των διαφορών που παρουσιάστηκαν στις Ελληνικές επιχειρήσεις κατά την μετάβαση από τα ΕΓΛΣ στα ΔΛΠ. Η πραγματοποίηση εκτεταμένων μελετών αναφορικά με την διερεύνηση των επιπτώσεων των ΔΛΠ 32 και 39 στα μεγέθη των εταιριών διαφόρων κλάδων θα αποτελέσει πολύτιμο βοήθημα για την εξαγωγή εμπειριστατωμένων συμπερασμάτων. Ενώ η προσοχή, αναφορικά με τα δύο αυτά πρότυπα, επικεντρώνεται στον χρηματοπιστωτικό κλάδο, ωστόσο η χρήση των χρηματοοικονομικών μέσων και ειδικά των παραγώγων δεν περιορίζεται στις τράπεζες. Τα παράγωγα προϊόντα χρησιμοποιούνται ευρέως ειδικά για αντιστάθμιση κινδύνου από μια σειρά επιχειρήσεων.

Μια μελλοντική έρευνα αναφορικά με το ΔΛΠ 39 αφορά τις επιδράσεις από την αντικατάστασή του με το ΔΠΧΑ 9. Το ΣΔΛΠ εξέδωσε το ΔΠΧΑ 9 “Λογιστική Αντιστάθμισης”, την τρίτη φάση στο έργο αντικατάστασης του ΔΛΠ 39, το οποίο καθιερώνει μία προσέγγιση της λογιστικής αντιστάθμισης βασιζόμενη σε αρχές και

αντιμετωπίζει ασυνέπειες και αδυναμίες στο τρέχον μοντέλο του ΔΛΠ 39. Η δεύτερη τροποποίηση απαιτεί να αναγνωρίζονται στα λοιπά συνολικά εισοδήματα οι αλλαγές στην εύλογη αξία μίας υποχρέωσης της οντότητας η οποία οφείλεται σε αλλαγές του πιστωτικού κινδύνου της ίδιας της οντότητας και η τρίτη τροποποίηση αφαιρεί την υποχρεωτική ημερομηνία εφαρμογής του ΔΠΧΑ 9. Οι τροποποιήσεις δεν έχουν υιοθετηθεί ακόμη από την ΕΕ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική βιβλιογραφία

- Begg, D., Fisher, S. και Dornbush, R. (2006). *Εισαγωγή στην Οικονομική*. Α' τόμος, Αθήνα: Κριτική.
- Βλάχος, Χ. και Λουκά, Λ. (2009). *Διεθνή λογιστικά πρότυπα*. Β'τόμος. Αθήνα: Παπαζήση -Globaltraining
- Γεωργίου, Α. (2003). *Διεθνή λογιστικά πρότυπα*. Αθήνα: Σάκουλας
- Γκόρτσος, Χ. (2011). Βασιλεία III: Η αναθεώρηση του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία με στόχο την ενδυνάμωση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος. Στο Γ. Χαρδούβελης και Χ. Γκόρτσος (2011). *Η διεθνής κρίση, η κρίση στην ευρωζώνη και και το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα*. Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, σσ. 521-540
- Θωμόπουλος, Α. (2011). Διεθνής κρίση και λογιστικά πρότυπα. Επέτειναν τα λογιστικά πρότυπα το μέγεθος της κρίσης; Πόσο η κρίση επηρεάζει τα μελλοντικά πρότυπα; Στο Γ. Χαρδούβελης και Χ. Γκόρτσος (2011). *Η διεθνής κρίση, η κρίση στην ευρωζώνη και και το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα*. Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, σσ. 101-122
- Mankiw, N.G. και Taylor, M.P. (2010). *Αρχές Οικονομικής Θεωρίας με Αναφορά στις Ευρωπαϊκές Οικονομίες*. Αθήνα: Gutenberg
- Μπαμπινιώτης, Ι. (2002). *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*. 2^η έκδ., Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας ΕΠΕ
- Μυλωνάς, Ν.Θ. (2005). *Αγορές και προϊόντα παραγώγων*. Αθήνα: Τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδάνος& Ελληνική Ένωση Τραπεζών
- Νεγκάκης Χ., (2012), *Λογιστική εταιριών, Θεωρία και Πράξη*, Εκδόσεις Σοφία Α.Ε.
- Νεγκάκης Χ. (2015), *Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς - Ειδικά Θέματα*.
- Νεγκάκης Χ. (2015), *Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς - Θεωρία και Εφαρμογές*.

- Νεγκάκης Χ. και Ταχυνάκης Π. (2013), Σύγχρονα θέματα ελεγκτικής & εσωτερικού έλεγχου – Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου, Εκδόσεις Διπλογραφία
- Νεγκάκης Χ. και Κουσενίδης, Δ. (2015), Διοικητική Λογιστική.
- Παπάς Α. (2005). *Εισαγωγή στη Χρηματοοικονομική Λογιστική*. Αθήνα: Μπένος
- Samuelson, P. και Nordhaus, W. (2000). *Οικονομική*. Α' και Β' τόμος, 16^η Διεθνής Έκδοση, Αθήνα: Παπαζήση
- Τσάμης, Α.Δ. (2002). Η εισαγωγή των διεθνών λογιστικών προτύπων στα πλαίσια του τραπεζικού συστήματος. *Δελτίον Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών*, Οκτώβριος-Νοέμβριος-Δεκέμβριος, 40-52
- Φίλος, Γ.Α. και Αποστόλου, Α. (2011). *Διεθνή λογιστικά πρότυπα: Θεωρητική προσέγγιση και εφαρμογές μετατροπής*. Αθήνα: Κλειδάριθμος

Ξένη βιβλιογραφία

- Acemoglu, D. (2002). Reversal of Fortune: Geography and Institutions in the Making of the Modern World Distribution of Income. *Quarterly Journal of Economics*, 117(4), 1231–1294.
- Alexander, D., Britton, A. and Jorissen, A. (2007). *International Financial Reporting and Analysis*. 3rd ed. London: Thompson Learning
- Argimon, I., Dullmann, K., Foos, D., Francis, B., Gaul, L., Georgesku, O., Nordal, K. and Pramor, M. (2015). The interplay of accounting and regulation and its impact on bank behaviour: literature review. *Bank for International Settlements Working paper No. 28*
- Ashbaugh, H. and Pincus, M. (2001). Domestic accounting standards, international accounting standards, and the predictability of earnings. *Journal of Accounting Research*, 39(3), 417-434.
- Axelrod, R. (1984). *The Evolution of Cooperation*. New York: Basic Books
- Ball, R., Kothari, S.P. and Robin, A. (2000). The Effect of International Institutional Factors on Properties of Accounting Earnings. *Journal of Accounting and Economics*, 29, 1-51
- Ballas, A., Skoutela, D. and Tzovas, C. (2010). The relevance of IFRS to an emerging Market: Evidence from Greece. *Managerial Finance*, 36(10), 931-348.
- Barlev, B. and Haddad, J. (2007). Harmonization, Comparability, and Fair Value

- Accounting. *Journal of Accounting, Auditing and Finance*, 22(3), 493-509.
- Barth, M., Landsman, W. and Lang, M. (2007). International accounting standards and accounting quality. *Journal of Accounting Research*, 46(3), 467-498.
- Barth, M.E., Landsman W.R. and M.H. Lang, M.H. (2008). International Accounting Standards and Accounting Quality. *Journal of Accounting Research*, 46, 3, 467-498.
- Beyer, A. B., Cohen, D. A., Lys, T. Z., and Walther, B. R. (2010). The financial reporting environment: Review of the recent literature. *Journal of Accounting and Economics*, 50(2), 296–343.
- BIS (2013). *Basel Committee on Banking Supervision: A brief history of the Basel Committee*. BIS.
- Bischof, J., Bruggemann,U. and Daske, H. (2012). Fair value reclassifications of financial assets during the financial crisis. *SFB 649 Discussion Paper No. 2012 010*
- Black, F., Jensen, M.C. and Scholes, M. (1972). The Capital Asset Pricing Model: Some Empirical Tests. In: M. Jensen (ed). *Studies in the Theory of Capital Markets*. New York, NY: Praeger.
- Callao, S., Jarne, J.I. and Lainez, J.A. (2007). Adoption of IFRS in Spain: Effect on the comparability and relevance of financial reporting. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 16, 148–178
- Chalmers, K., and Godfrey, G. (2004). Reputation costs: the impetus for voluntary derivative financial instrument reporting. *Accounting, Organisations and Society*, 29(2), 95-125.
- Choi, D.S.F. and Mueller, G.G., (1992). *International Accounting*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall
- Chorafas, D.N. (2006). *International financial reporting standards: fair value and corporate governance*. London: CIMA
- Damodaran, A. (2008). *Strategic Risk Taking: A Framework for Risk Management*. Upper Saddle River, NJ: Wharton School Publishing
- Daske, H., Hail, L.C, Leuz, and Verdi, R. (2008). Mandatory IFRS Reporting Around the World: Early Evidence on the Economic Consequences. *Journal of Accounting Research*, 46 (5), 1085-1142.
- Edwards, J. R. (1988). *A History of Financial Accounting*. London: Routledge
- European Commission (2011). *International accounting standard 39 financial*

- instruments: recognition and measurement*. Brussels: European Commission
- Everingham, G. and Kana, S.P. (2008). *Corporate Reporting*. 8th Ed. Lansdowne: Juta & Co.
- Fabozzi, F.J. and Drake, P.P. (2009). *Finance. Capital markets, financial management and investment management*. Hoboken, NJ: John Wiley and Sons
- Fama, E.F. and French, K.R. (1992). The Cross-Section of Expected Stock Returns. *The Journal of Finance*, 47 (2), 427-465
- FASB (2008). Determining the fair value of a financial asset when the market for that asset is not active. *FASB Staff Position No. FAS 157-3*
- Fiechter, P. (2011). Reclassification of financial assets under IAS 39: Impact on European banks' financial statements. *Accounting in Europe*, 8(1), 49–67.
- Fiechter, P. (2011). The effects of the fair value option under IAS 39 on the volatility of bank earnings. *Journal of International Accounting Research*, 10(1), 85-108
- Fisher, L. and Lorie, J.H. (1964). Rates of Return on Investments in Common Stocks. *Journal of Business*, 37, 1-21
- Floros, C. (2007). The effects of international accounting standards on stock market volatility: the case of Greece. *Investment Management and Financial Innovations*, 4, 61-72.
- Friedlob, G., & Schleifer, L. (2003). *Essentials of Financial Analysis*. John Wiley and Sons.
- Fritz, S., and Lammle, C. (2003). *The International Harmonization Process of Accounting Standards*. Ekonomiska Institutionen Linköping
- Fritz, S., and Lammle, C. (2003). *The International Harmonization Process of Accounting Standards*. Ekonomiska Institutionen Linköping
- Ge, W., Drury, D.H., Fortin, S., Liu, F. and Tsang, D. (2010). Value relevance of disclosed related party transactions. *Advanced Accounting*, 26, 134-141.
- Georgakopoulou, E., Spathis, C. and Floropoulos, I. (2008). The transition phase from Greek GAAP to IFRS: Evidence from the Greek industrial sector. *Proceeding in 7th Conference of the Hellenic Finance and Accounting Association*, Crete, 12-13 December
- Gerson, J.S., Brolly, J.P., and Skalak, S.L. (2006). The roles of the auditor and the forensic accounting investigator. In T.W Golden, S.L Skalak, & M.M Clayton (Eds), *A Guide to Forensic Accounting Investigation* (pp. 37-62). Hoboken, N.J.: John Wiley and Sons

- Glaum, M. (2000). Bridging the GAAP: The Changing Attitude of German Managers towards Anglo-American Accounting and Accounting Harmonization. *Journal of International Financial Management and Accounting*, 11(1), 23–47.
- Gordon, E., Henry, E., Lauwers, T. and B. Reed, B. (2007). Auditing related party transactions: A literature overview and research synthesis. *Accounting Horizons*, 21, 81-102.
- Gray, S. (1988). Towards a Theory of Cultural Influence on the Development of Accounting Systems Internationally. *Abacus*, 24, 1-15.
- Greenspan, A. (1995) *Remarks at Conference on Risk Measurement and Systemic Risk*. Board of Governors of the Federal Reserve System, Washington, DC
- Guiso, L., Sapienza, P. And Zingales, L. (2006). Does Culture Affect Economic Outcomes?. *Journal of Economic Perspectives*, 20(2), 23–48
- Hambrick D.C. and Finkelstein S. (1987). Managerial discretion: a bridge between polar views of organizations. *Research in Organizational Behavior*, 9, 369-406.
- Hamid, S., R.Craig & F. Clarke (1993). Religion: a confounding cultural element in the international harmonization of accounting?. *Abacus*, 29(2), 131-148
- Harris, T., Lang, M. and Muller, H. (1994). The Value Relevance of German Accounting Measures: An Empirical Analysis. *Journal of Accounting Research* 32, 187-209.
- Hassan, M.S. and Mohd-Saleh, A. (2010). The value relevance of financial instruments disclosure in Malaysian firms listed in the main board of bursa Malaysia. *International Journal of Economics and Management*, 4(2), 243-270
- Hoarau, C. (1995). International Accounting Harmonization American Hegemony or Mutual Recognition with Benchmarks? *The European Accounting Review*, 4, 217-222
- Holton, G.A. (2004). Defining Risk. *Financial Analysts Journal*, 60(6), 19-25
- Hoyle, J. B. (2004). *Fundamentals of advanced accounting*. Boston: McGraw-Hill
- Hung, M. and Subramanyam, K.R. (2007). Financial Statement Effects of Adopting International Accounting Standards: The Case of Germany. *Review of Accounting Studies*, 12(4), 623-657.
- IASB (International Accounting Standards Board) (2008). *Reducing Complexity in Reporting Financial Instruments*. London: IASB
- Iatridis, G. and Rouvolis, S. (2010). The post-adoption effects of the implementation

- of International Financial Reporting Standards in Greece. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 19(1), 55-65.
- Kaufman, G.G. and Scott, K.E. (2003). What is Systemic Risk and Do Bank Regulators Retard or Contribute to it?. *The Independent Review*, VII (3), 371-391
- King, A. (2009). Determining Fair Value. *Strategic Finance*, 27-32
- Knight, F.H. (1921). *Risk, Uncertainty and Profit*. New York, NY: Hart, Schaffner and Marx.
- La Porta, R., Lopez-de-Silanes, F., Shleiffer, A. and Vishny, R. (2000). Investor protection and corporate governance. *Journal of Financial Economics*, 58, 3-27
- Lainez, J. and Callao, S. (2000). The Effect of Accounting Diversity on International Financial Analysis: Empirical Evidence. *The International Journal of Accounting*, 35 (1), 65-83.
- Larson, R. and Street, D. (2004). Convergence with IFRS in an Expanding Europe: Progress and Obstacles Identified by Large Accounting Firms' Survey. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 19, 89-119.
- Laux, C. and Leuz, C. (2010). Did fair-value accounting contribute to the financial crisis?. *Journal of Economic Perspectives*, 24(1), 93–118
- Leuz, C., and Verrecchia, R. (2000). The economic consequences of increased disclosure. *Journal of Accounting Research*, 38, 91–124.
- Lewis, R. and Pendrill, D. (2004). *Advanced Financial Accounting*. 7th ed. Harlow: Financial Times Prentice Hall
- Lintner, J. (1965). The Valuation of Risk Assets and the Selection of Risky *istics*, 47 (1), 13-37
- ller, G.G., Gernon, H., Meek, G., (1987). *Accounting: An International*
- Markowitz, H.M. (1952). Portfolio Selection. *Journal of Finance*, 7(1), 77-91
- Markowitz, H.M. (1959). *Portfolio Selection: Efficient Diversification of Investments*. New York, N Y: John Wiley & Sons
- Melnikov, A. (2004). *Risk Analysis in Finance and Insurance*. Boca Raton, FL: Chapman and Hall/CRC
- Milburn, J.A. (2008). The relationship between fair value, market value, and efficient markets. *Accounting Perspectives*, 7 (4), 293–316.
- Mossin, J. (1966). Equilibrium in a Capital Asset Market. *Econometrica*, 35, 763-783
- Mueller, G. (1967). *International Accounting*. New York, NY: Macmillan.
- Nelson, K. (1996). Fair value accounting for commercial banks: an empirical analysis

- of FAS No. 107. *The Accounting Review* 71 (2), 161– 182.
- Oppermann, H.R.B, Booyesen, S.F., Binnekade, C.S and Oberholster, J.G.I. (2009). *Accounting standards*. 13th ed. Lansdowne: Juta & Co.
- OSFI (Office of the Superintendent of Financial Institutions, Autorité des marchés financiers & Assuris Joint Committee) (2008). *Standardized Approach for Calculating the Solvency Buffer for Market Risk*. OSFI, AMF & Assuris.
- Pacter, P. (2005). What Exactly is Convergence? *International Journal of Accounting, Auditing and Performance Evaluation*, 2(1/2), pp. 67-83.
- Papadatos, K.P. and Bellas, A.P. (2011). Applying IFRS mandatory: evidence from Greek listed companies. *European Research Studies*, XIV(4), 71-96
- Papadatos, K.P. and Bellas, A.P. (2011). The value relevance of accounting information under Greek and International Financial Reporting Standards: the influence of firm – specific characteristics. *International Research Journal of Finance and Economics*, 76, 6- 23
- Pazarskis, M., Alexandrakis, A., Notopoulos, P. and Kydros, D. (2011). IFRS adoption effects in Greece: evidence from the IT sector. *MIBES Transactions-International Journal* 5(2), 101-111
- Perold, A.F. (2004). The Capital Asset Pricing Model. *Journal of Economic Perspectives*, 18(3), 3-24
- Petroni, K. and Wahlen, J.M. (1995). Fair values of equity and debt securities and share prices of property-liability insurer. *The Journal of Risk and Insurance*, 62 (4), 719–737.
- Rodrik, D. (1999). Institutions for High-Quality Growth: What They Are and How to Acquire Them. *Paper prepared for the IMF Conference on Second Generation Reforms*, Nov. 8–9, Washington, DC.
- Rodrik, D., Subramanian, A. and Trebbi, F. (2002). *Institutions Rule: The Primacy of Institutions over Geography and Integration in Economic Development*. Mimeo, Harvard University, October.
- Ryan, S. (2007). *Financial Instruments and Institutions*. 2nd ed. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons
- Schwab, K. and Sala-i-Martin, J. (Eds.) (2013). *The global competitiveness report 2013-2014: full data edition*. Geneva: World Economic Forum
- Schwarcz, S.L.(2008). Systemic Risk. *Georgetown Law Journal*, 97(1), 193-249
- Shannon, C. (1950). Programming a Computer for Playing Chess. *Philosophical*

- Magazine*, 41(7), 256-275
- Shapiro, M.L (2009). Establishing a framework for Systemic Risk Regulation. *Testimony Concerning Regulation of Systemic Risk: Hearing Before the Senate Committee on Banking, Housing and Urban Affairs, Washington, D.C., June 23.*
- Sharpe, W.F. (1964). Capital Asset Prices: A Theory of Market Equilibrium Under Conditions of Risk. *The Journal of Finance*, 19(3), 425-442
- Shima, K.M. and Yang, D.C. (2012). Factors affecting the adoption of IFRS. *International Journal of Business*, 17(3), 276-298
- Soderstrom, N., and K. Sun, K. (2007). IFRS Adoption and Accounting Quality: A Review. *European Accounting Review*, 16, 675–702.
- Song, C.J., Thomas, W.B. and Yi, H. (2010). Value relevance of FAS No. 157 fair value hierarchy information and the impact of corporate governance mechanism. *The Accounting review*, 85 (4), 1375–1410.
- Spoooner, A. (2007). Fair Value and Financial Instruments. In P. Walton (Ed.), *The Routledge Companion to Fair Value and Financial Reporting*. London: Routledge, pp. 370–384
- Stulz, R. (1981). On the effects of barriers to international investment. *Journal of Finance*, 36, 923– 934
- Van Greuning, H and Koen, M. (2003). *International accounting standards explained*. 2nd ed., 4th printing. Washington, DC: The World Bank
- Weisstein, E.W (2008). *Chess*. Διαθέσιμο στο <http://mathworld.wolfram.com/Chess.html> [Ανάκτηση: 218/8/2015]
- Whaley, R.E. (2006). *Derivatives: Markets, Valuation, and Risk Management*. Hoboken, NJ: John Wiley and Sons
- White, L.S. (2004). *The Influence of Religion on the Globalization of Accounting Standards*. Christian Business Faculty Association, San Antonio, Texas.
- Williamson, O.E. (1963). Managerial Discretion and Business Behavior. *The American Economic Review*, 53(5), 1032-1057
- Young, D., and Guenther, D. (2003). Financial Reporting Environments and International Capital Mobility. *Journal of Accounting Research* 41 (3), 553-579.
- Zeff, S. (2006). Political Lobbying on Accounting Standards – National and International Experience. In C. Nobes and R. Parker (Eds.), *Comparative International Accounting*. 9th ed. Essex: FT- Prentice Hall, Financial Times, pp. 189-218.

